

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного
бізнесу» Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ
ЩОДО УКРАЇНИ ПІСЛЯ ПОЧАТКУ РОСІЙСЬКОГО
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ»

Виконав:

студент 2 курсу, групи УМІБ-61

другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

ОПП «Міжнародна інформаційна безпека»

Шульженко Дмитро Юрійович

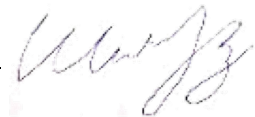
(прізвище, ім'я по батькові)

Керівник:

д.п.н, професор Шамраєва В.М.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

Рецензент:

д.держ.упр., проф. Дзюндзюк В.Б.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

ХАРКІВ – 2025 рік

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітньо-професійна програма «Міжнародна інформаційна безпека»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ

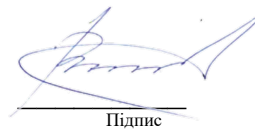
Завідувач кафедри

Наталія ВІННИКОВА

ініціали, прізвище

«2» червня 2025 року

(зі змінами від 10.09.2025, 06.10.2025)

Підпис

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

Шульженка Дмитра Юрійовича

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Тема роботи «Інформаційна політика Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення»

керівник роботи Шамраєва Валентина Михайлівна, д.п.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «02» червня 2025 року № 4001-5/1324 (зі змінами від «10» вересня 2025 року № 4001-5/3049; «6» жовтня 2025 року № 4001-5/3656).

2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 21 листопада 2025 року

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

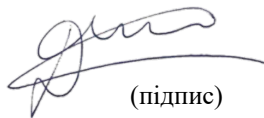
розкрити сутність інформаційної політики у системі міжнародних відносин; охарактеризувати теоретичні підходи до аналізу інформаційної політики міжнародних організацій; визначити інституційно-правові засади інформаційної політики Європейського Союзу; окреслити трансформацію інформаційних пріоритетів ЄС щодо України від передвоєнного періоду до реакції на повномасштабне вторгнення росії; обґрунтувати роль України як рівноправного партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії; сформулювати рекомендації щодо вдосконалення інформаційної політики ЄС стосовно України.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	12.05.2025-30.06.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	22.09.2025-30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025-15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025-31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025-14.11.2025
6	Подання здобувачем завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку	17.11.2025-21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025-29.11.2025
8	Доопрацювання роботи, прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025-05.12.2025
9	Підготовка до захисту та захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	08.12.2025-24.12.2025

5. Дата видачі завдання: 02 червня 2025 року (10.09.2025; 06.10.2025)

Студент

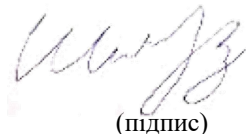

(підпис)

Дмитро ШУЛЬЖЕНКО

(ініціали, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Валентина ШАМРАЄВА

(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС	11
1.1. Сутність і концепти інформаційної політики в системі міжнародних відносин.....	11
1.2. Теоретичні підходи до аналізу інформаційної політики міжнародних організацій.....	17
1.3. Інституційно-правові засади інформаційної політики Європейського Союзу.....	24
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ.....	36
2.1. Інформаційні пріоритети ЄС щодо України до 24 лютого 2022 року	36
2.2. Реакція ЄС на російське повномасштабне вторгнення: інформаційні наративи та кампанії підтримки України	43
2.3. Європейські механізми протидії російській дезінформації щодо України	50
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ.....	63
3.1. Інформаційна політика ЄС у контексті війни проти України	63
3.2. Роль України як партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії	70
3.3. Перспективи розвитку інформаційної політики ЄС щодо України: моделі, сценарії та рекомендації	77
Висновки до розділу 3	85
ВИСНОВКИ.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена фундаментальною трансформацією ролі інформації у сучасних міжнародних відносинах, де інформаційний вимір конфліктів набуває не меншого значення, ніж традиційні військові, економічні чи дипломатичні інструменти впливу. Повномасштабне російське вторгнення в Україну двадцять четвертого лютого дві тисячі двадцять другого року не лише спричинило найбільший збройний конфлікт у Європі з часів Другої світової війни, але й актуалізувало критичну важливість інформаційної політики як ключового механізму формування міжнародної підтримки, протидії дезінформації та захисту демократичних цінностей від авторитарних інформаційних загроз. Європейський Союз, який традиційно позиціонував себе як нормативна сила у глобальній політиці, зіткнувся з необхідністю радикально переосмислити власні підходи до інформаційної політики, перейшовши від обережних стратегій м'якої сили та публічної дипломатії до рішучих заходів протидії систематичній російській пропаганді через санкції проти державних медіа, блокування дезінформаційних каналів та активну мобілізацію комунікаційних ресурсів для підтримки України.

Ступінь наукової розробленості проблеми характеризується зростаючою, проте досі фрагментарною увагою дослідників до питань інформаційної політики міжнародних організацій у контексті гібридних конфліктів та авторитарних інформаційних загроз. Теоретичні основи дослідження інформаційної політики закладені у працях західних науковців, зокрема Корнеліу Бйоли та Маркуса Холмса, які розробили концептуальні рамки цифрової дипломатії, Джозефа Ная, який обґрунтував концепцію м'якої сили та її трансформації у цифрову епоху, а також Алекса Розеля, Аліни Міскіммон та Бена О'Лохліна, які запропонували теорію стратегічних наративів у міжнародних відносинах. Інституційно-правові аспекти європейської інформаційної політики досліджували Ану Брадфорд у контексті брюссельського ефекту та глобального впливу європейського регулювання, Джуліє Познер у питаннях протидії дезінформації через регуляторні механізми, а також Джеймс Паммент та Говард Ноттхафт у аналізі діяльності європейських

структур стратегічних комунікацій.

Українські дослідники внесли значний внесок у розуміння специфіки інформаційної війни Росії проти України та розвитку українських спроможностей протидії інформаційним загрозам, зокрема Ольга Тимошенко та Валерій Яблонський проаналізували формування інформаційної стійкості українського суспільства, Сергій Sydorenko досліджував трансформацію української публічної дипломатії в умовах війни, а Дмитро Золотухін розглядав правові аспекти регулювання інформаційного простору у воєнний час. Проте більшість цих досліджень фокусуються або на загальних теоретичних питаннях інформаційної політики без достатньої уваги до специфіки європейського кейсу, або на окремих аспектах європейської діяльності без комплексного аналізу трансформації інформаційної політики ЄС щодо України після початку повномасштабного вторгнення. Існує відчутний дефіцит системних досліджень, які б інтегрували теоретичний аналіз інформаційної політики як явища міжнародних відносин з емпіричним вивченням конкретних практик європейських інституцій у протидії російській дезінформації та підтримці України, а також критичною оцінкою ефективності цих зусиль та формулюванням перспектив довгострокової співпраці. Саме ця прогалина у науковому знанні зумовлює необхідність комплексного дослідження інформаційної політики Європейського Союзу щодо України у період після двадцять четвертого лютого дві тисячі двадцять другого року з використанням міждисциплінарного підходу, що поєднує теоретичний аналіз з емпіричним вивченням конкретних кейсів та формулюванням практичних рекомендацій.

Метою дослідження є виявлення особливостей та тенденцій інформаційної політики Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- розкрити сутність інформаційної політики у системі міжнародних відносин;
- охарактеризувати теоретичні підходи до аналізу інформаційної політики міжнародних організацій;

- визначити інституційно-правові засади інформаційної політики Європейського Союзу;
- окреслити трансформацію інформаційних пріоритетів ЄС щодо України від передвоєнного періоду до реакції на повномасштабне вторгнення росії;
- обґрунтувати роль України як рівноправного партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії;
- сформулювати рекомендації щодо вдосконалення інформаційної політики ЄС стосовно України.

Об’єктом дослідження є інформаційна політика Європейського Союзу.

Предметом дослідження виступають зміст інформаційної політики Європейського Союзу щодо України у період після початку російського повномасштабного вторгнення.

Методи дослідження становить синтез підходів різних парадигм теорії міжнародних відносин для комплексного осмислення багатовимірної природи інформаційної політики міжнародних організацій. Неореалістична перспектива застосована для аналізу інформаційної політики ЄС як інструменту забезпечення безпеки та досягнення стратегічних переваг у конкурентному міжнародному середовищі, що дозволило осмислити логіку європейської відповіді на російську інформаційну агресію через призму балансування загроз та захисту життєво важливих інтересів. Ліберальний інституціоналізм використано для розуміння ролі європейських інституцій у координації інформаційної політики держав-членів, подоланні колективних дилем у протидії транснаціональним інформаційним загрозам та формуванні механізмів обміну інформацією між партнерами. Конструктивістський підхід застосовано для аналізу процесів конструювання наративів про російську агресію, формування сприйняття конфлікту у європейських та глобальних аудиторіях, а також трансформації ідентичностей та інтересів акторів під впливом інформаційних практик. Теорія комунікативної дії Юргена Габермаса використана для нормативної оцінки якості європейської комунікації щодо України через аналіз балансу між стратегічною інструменталізацією інформації та комунікативною

раціональністю, орієнтованою на справжнє взаєморозуміння.

Методологічний інструментарій дослідження включає загальнонаукові та спеціалізовані методи пізнання, адаптовані до специфіки об'єкта вивчення. Системний підхід застосовано для розгляду інформаційної політики ЄС щодо України як цілісної системи взаємопов'язаних елементів від інституційних структур та нормативних актів до конкретних комунікаційних кампаній та механізмів протидії дезінформації, що дозволило виявити логіку взаємодії різних компонентів та їхній сукупний вплив на досягнення стратегічних цілей. Історичний метод використано для аналізу еволюції інформаційної політики ЄС щодо України від передвоєнного періоду до реакції на повномасштабне вторгнення, що дало змогу простежити трансформацію пріоритетів, інструментів та інституційних механізмів під впливом зміни безпекового контексту. Порівняльний аналіз застосовано для зіставлення ефективності різних інструментів європейської інформаційної політики, порівняння підходів окремих держав-членів ЄС до протидії дезінформації, а також співставлення європейського та українського досвіду у інформаційній сфері для виявлення можливостей взаємного навчання. Метод case study використано для поглибленого аналізу конкретних кейсів європейської інформаційної діяльності, зокрема функціонування East StratCom Task Force, запровадження санкцій проти російських державних медіа та координації європейсько-українських комунікаційних кампаній, що забезпечило емпіричну глибину дослідження. Контент-аналіз офіційних документів ЄС, заяв високопосадовців, резолюцій Європейського Парламенту та матеріалів європейських та українських медіа дозволив виявити домінуючі наративи, еволюцію дискурсу та патерни комунікаційної діяльності протягом досліджуваного періоду. Експертні інтерв'ю з практиками стратегічних комунікацій та фахівцями з протидії дезінформації могли б доповнити аналіз, проте через обмеження доступу до респондентів в умовах війни дослідження базується переважно на аналізі вторинних джерел та публічно доступної інформації.

Інформаційну базу дослідження становлять різноманітні типи джерел, що забезпечують комплексне емпіричне підґрунтя для аналізу. Нормативно-правову

основу формують установчі договори Європейського Союзу, зокрема Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу, які визначають правові засади зовнішньої політики та компетенції ЄС у сфері комунікації, а також вторинне законодавство, включаючи Загальний регламент захисту даних, Акт про цифрові послуги, Акт про цифрові ринки та Директиву про аудіовізуальні медіа-послуги, які регулюють функціонування європейського цифрового та інформаційного простору. Стратегічні документи та політичні рішення ЄС, зокрема Європейський план дій з питань демократії, Кодекс практик щодо дезінформації, рішення Ради про санкції проти російських державних медіа, резолюції Європейського Парламенту щодо України та заяви Європейської Комісії про підтримку України, становлять критично важливе джерело для розуміння офіційних позицій та політичних рішень європейських інституцій.

Аналітичні звіти та дослідження провідних міжнародних організацій та think tanks, зокрема RAND Corporation, Carnegie Endowment for International Peace, Finnish Institute of International Affairs, European Policy Centre, надають експертні оцінки ефективності різних підходів до протидії дезінформації та стратегічних комунікацій. Дані європейських моніторингових структур, насамперед база даних EUvsDisinfo з документованими кейсами російської дезінформації, звіти East StratCom Task Force про інформаційні загрози та матеріали Європейської обсерваторії цифрових медіа, забезпечують емпіричну основу для аналізу масштабів та патернів дезінформації. Наукові публікації у високореєтингових міжнародних журналах, індексованих у базах Scopus та Web of Science, зокрема The Hague Journal of Diplomacy, Media War and Conflict, European Journal of International Security, International Affairs, надають теоретичні рамки та результати емпіричних досліджень інформаційної політики та цифрової дипломатії. Офіційні веб-сайти європейських інституцій, зокрема Європейської служби зовнішніх дій, Європейської Комісії, Європейського Парламенту, а також Делегації ЄС в Україні, надають доступ до актуальної інформації про поточні ініціативи, заяви та програми у сфері інформаційної політики. Українські джерела, включаючи звіти Центру протидії дезінформації, публікації

українських дослідницьких центрів та законодавчі акти України у сфері інформаційної безпеки, доповнюють картину через призму українського досвіду та перспективи.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їхнього використання у різних сферах професійної діяльності, пов'язаних з міжнародною комунікацією, публічною дипломатією та інформаційною безпекою. Результати дослідження можуть бути застосовані у практичній діяльності Міністерства закордонних справ України та інших органів державної влади, відповідальних за стратегічні комунікації та публічну дипломатію, для вдосконалення механізмів координації з європейськими партнерами, адаптації найкращих європейських практик протидії дезінформації до українського контексту та формування довгострокової стратегії інформаційної співпраці з Європейським Союзом у контексті євроінтеграційних процесів. Виявлені закономірності ефективності різних інструментів інформаційної політики можуть бути використані європейськими інституціями, зокрема Європейською службою зовнішніх дій та Європейською Комісією, для оптимізації комунікаційних стратегій, перерозподілу ресурсів на користь найбільш результативних ініціатив та коригування підходів до протидії авторитарним інформаційним загрозам з урахуванням критичної оцінки досвіду останніх років.

Матеріали дослідження можуть слугувати основою для розроблення навчальних курсів з цифрової дипломатії, стратегічних комунікацій, інформаційної безпеки та європейської інтеграції у вищих навчальних закладах України, що готують фахівців у галузі міжнародних відносин, зовнішньої політики та публічного управління, сприяючи формуванню нового покоління професіоналів з глибоким розумінням інформаційного виміру сучасних міжнародних процесів. Аналітичні висновки та рекомендації можуть бути корисними для організацій громадянського суспільства, медіа-організацій та незалежних дослідницьких центрів, що працюють у сферах протидії дезінформації, медіаграмотності та моніторингу інформаційного простору, надаючи їм концептуальні рамки для осмислення власної діяльності у ширшому контексті європейсько-українського інформаційного партнерства. Міжнародні

організації та партнери України у різних регіонах світу можуть використовувати результати дослідження для розуміння європейського досвіду протидії авторитарним інформаційним загрозам та адаптації релевантних підходів до власних контекстів, що сприяє розповсюдженню ефективних практик захисту демократичних суспільств від маніпулятивних інформаційних впливів у глобальному масштабі.

Апробація результатів дослідження відбувалася на всеукраїнському науково-практичному круглому столі «Стратегічні напрями зовнішньої політики та дипломатії країн світу» (м. Харків, листопад 2025 р.), до якого були підготовлені тези за темою «Інформаційна політика ЄС щодо України в умовах гібридної агресії росії: цифрова дипломатія та стратегічні комунікації».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, який налічує сімдесят п'ять найменувань. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок, з них основного тексту 97 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

1.1. Сутність і концепти інформаційної політики в системі міжнародних відносин

Трансформація глобального інформаційного простору у XXI столітті спричинила фундаментальні зміни у структурі міжнародних відносин, де інформація перетворилася з допоміжного ресурсу на самостійний інструмент досягнення зовнішньополітичних цілей, що зумовлює необхідність переосмислення традиційних уявлень про природу влади та механізми її реалізації у глобальному середовищі. У цьому контексті інформаційна політика набуває статусу стратегічного напрямку діяльності держав та міжнародних організацій, спрямованого на формування сприятливого інформаційного середовища для реалізації національних або наднаціональних інтересів через систематичне використання комунікаційних технологій та контент-стратегій. Дослідники цифровій дипломатії наголошують, що інформаційна політика виходить за межі традиційного розуміння пропаганди чи публічної дипломатії, оскільки охоплює широкий спектр активностей від захисту власного інформаційного простору до активного формування порядку денного в глобальних медіа та соціальних мережах [13, с. 34].

Концептуалізація інформаційної політики у сучасній науці міжнародних відносин відбувається на перетині декількох теоретичних парадигм, кожна з яких пропонує власне бачення ролі інформації у глобальних процесах та механізмів її впливу на поведінку акторів. Неореалісти розглядають інформаційну політику як інструмент забезпечення національної безпеки в умовах інформаційної анархії, де кожен актор прагне максимізувати власний інформаційний вплив для підтримання позицій у міжнародній ієрархії, тоді як ліберальні теоретики акцентують увагу на потенціалі інформаційних технологій для поглиблення міжнародної кооперації через підвищення транспарентності та формування глобального громадянського суспільства. Конструктивістська парадигма, своєю чергою, фокусується на здатності інформаційної політики конструювати соціальні реальності через створення та поширення наративів, що формують ідентичності акторів та визначають їхні інтереси у міжнародному середовищі

[59, с. 156]. Саме синтез цих теоретичних підходів дозволяє комплексно осмислити багатовимірну природу інформаційної політики як явища, що одночасно є інструментом владного впливу, механізмом координації міжнародної взаємодії та засобом конструювання смислів у глобальному дискурсі.

Поняття інформаційної політики в академічному дискурсі еволюціонувало від вузького розуміння як сукупності заходів із регулювання медіа-простору до широкої інтерпретації як стратегічної функції держави або міжнародної організації, спрямованої на досягнення політичних цілей через керування інформаційними потоками, формування громадської думки та протидію деструктивним інформаційним впливам. Сучасні дослідження визначають інформаційну політику як комплексну систему принципів, норм, інституцій та практик, що регулюють створення, поширення, споживання та захист інформації в інтересах конкретного політичного актора, причому ця система функціонує одночасно на внутрішньому та зовнішньому рівнях, забезпечуючи узгодженість між внутрішніми комунікаційними стратегіями та зовнішнім інформаційним позиціонуванням [8, с. 89]. Важливою характеристикою інформаційної політики є її проактивний характер, що передбачає не лише реагування на інформаційні виклики, але й систематичне формування інформаційного порядку денного відповідно до стратегічних пріоритетів актора, що особливо актуально для міжнародних організацій, які прагнуть легітимізувати власні рішення та цінності у глобальному просторі.

Структурними елементами інформаційної політики виступають цілепокладання, що визначає бажані стани інформаційного середовища та параметри інформаційного впливу; інституційна архітектура, яка забезпечує координацію різних акторів інформаційної діяльності; нормативно-правова база, що встановлює правила функціонування інформаційного простору та відповідальність за порушення; технологічна інфраструктура, яка надає технічні можливості для реалізації інформаційних стратегій; а також контент-стратегії, що визначають тематику, формати та канали комунікації з цільовими аудиторіями. Аналіз практик провідних міжнародних акторів свідчить, що

ефективна інформаційна політика характеризується узгодженістю між цими елементами, коли стратегічні цілі транслуються через адекватні інституційні механізми, підкріплюються відповідною нормативною базою та реалізуються через сучасні технологічні платформи з використанням релевантного контенту [16, с. 203]. Водночас розрив між окремими компонентами інформаційної політики може призводити до втрати ефективності навіть за наявності значних ресурсів, що підтверджує необхідність системного підходу до формування та реалізації інформаційних стратегій на міжнародному рівні.

Концепт інформаційного суверенітету набув особливої актуальності в умовах зростаючої взаємозалежності національних інформаційних просторів та загострення конкуренції за вплив у глобальному інформаційному середовищі, коли держави та міжнародні організації прагнуть зберегти контроль над власним інформаційним простором та захистити його від деструктивних зовнішніх впливів. У широкому розумінні інформаційний суверенітет означає здатність політичного актора автономно визначати правила функціонування власного інформаційного простору, контролювати інформаційні потоки, що перетинають його межі, та забезпечувати інформаційну безпеку від зовнішніх загроз без втручання інших акторів, що аналогічно до концепції державного суверенітету у традиційному розумінні, але адаптоване до специфіки інформаційного виміру міжнародних відносин [65, с. 67]. Проте реалізація інформаційного суверенітету у глобалізованому світі стикається з фундаментальними викликами, пов'язаними з транснаціональною природою інформаційних технологій, домінуванням глобальних технологічних корпорацій у цифровій інфраструктурі та складністю встановлення ефективного контролю над інформаційними потоками в епоху соціальних мереж та децентралізованих комунікаційних платформ.

Дискусії навколо інформаційного суверенітету відображають більш широке протиріччя між прагненням до збереження національної або регіональної специфіки інформаційного простору та об'єктивними процесами глобалізації комунікацій, що породжують різні моделі регулювання інформаційної сфери від жорсткого контролю до ліберального підходу з мінімальними обмеженнями. Європейський Союз демонструє специфічну

модель інформаційного суверенітету, що базується не на ізоляції власного інформаційного простору, а на встановленні високих стандартів інформаційної безпеки, захисту персональних даних та протидії дезінформації, які поширюються на всіх акторів, що діють на європейському цифровому ринку, незалежно від їхнього географічного розташування [15, с. 124]. Такий підхід дозволяє ЄС зберігати відкритість інформаційного простору та дотримуватися принципів вільного обігу інформації, одночасно захищаючи фундаментальні цінності та інтереси європейського суспільства, що відрізняє європейську модель як від американського ліберального підходу з мінімальним державним втручанням, так і від авторитарних моделей жорсткого контролю над інформаційним простором.

Концепція стратегічних комунікацій виникла у відповідь на трансформацію інформаційного середовища та необхідність координації різних форм комунікаційної діяльності для досягнення узгоджених стратегічних цілей, що виходить за межі традиційної публічної дипломатії або військових інформаційних операцій. Стратегічні комунікації визначаються як скоординоване використання комунікаційних можливостей держави або міжнародної організації для досягнення зовнішньополітичних цілей через синхронізацію дій, образів, слів та політичних рішень для формування цілісного наративу, що підтримує стратегічні пріоритети актора в конкурентному інформаційному середовищі [64, с. 45]. Ключовою відмінністю стратегічних комунікацій від традиційних форм інформаційної діяльності є наголос на узгодженості між словами та діями, коли комунікація не обмежується вербальними повідомленнями, а включає всі аспекти політики актора, що мають символічне значення та можуть впливати на сприйняття його дій цільовими аудиторіями як зовнішніми, так і внутрішніми.

Інституціоналізація стратегічних комунікацій у структурі міжнародних організацій відображає усвідомлення критичної важливості інформаційного виміру для успішної реалізації зовнішньополітичних стратегій в умовах, коли боротьба за інтерпретацію подій та формування сприятливих наративів стає не менш важливою, ніж традиційні форми політичного та економічного впливу.

Європейський Союз створив спеціалізовані структури стратегічних комунікацій, зокрема підрозділи East StratCom Task Force та інші регіональні групи, що фокусуються на протидії дезінформації та просуванні європейських цінностей у різних регіонах світу, причому ці структури поєднують аналітичну діяльність з моніторингу інформаційного середовища з активною комунікаційною роботою щодо спростування неправдивої інформації та формування альтернативних наративів [54, с. 178]. Досвід функціонування цих структур демонструє еволюцію підходів ЄС від реактивних заходів реагування на конкретні кейси дезінформації до проактивної стратегії формування стійкості інформаційного простору через підвищення медіаграмотності, підтримку незалежних медіа та розвиток альтернативних джерел інформації в регіонах, що знаходяться під впливом ворожих інформаційних кампаній.

Цифрова дипломатія як новітня форма дипломатичної практики трансформує традиційні моделі зовнішньополітичної комунікації через систематичне використання цифрових технологій та платформ для взаємодії з широким колом акторів міжнародних відносін від урядів та міжнародних організацій до громадянського суспільства та індивідуальних користувачів цифрового простору. Теоретики цифрової дипломатії підкреслюють її подвійну природу, що включає як інструментальний аспект застосування цифрових технологій для традиційних дипломатичних цілей, так і структурний вимір, коли цифровізація змінює саму природу дипломатичної діяльності через зміну каналів комунікації, розширення кола учасників міжнародної взаємодії та прискорення темпів дипломатичних процесів [12, с. 92]. Цифрова дипломатія дозволяє дипломатичним акторам безпосередньо звертатися до іноземних аудиторій, минаючи традиційних посередників у вигляді національних медіа або дипломатичних каналів, що радикально змінює баланс сил у публічній дипломатії та створює нові можливості для формування міжнародної громадської думки, хоча водночас породжує нові виклики пов'язані з управлінням репутаційними ризиками в умовах прозорості та миттєвого поширення інформації у цифровому просторі.

Аналіз практик цифрової дипломатії провідних міжнародних акторів

виявляє різноманітність підходів від активного використання соціальних мереж для просування політичних позицій та формування позитивного іміджу до залучення цифрових інструментів для моніторингу глобального інформаційного середовища та раннього виявлення потенційних криз, які можуть вплинути на інтереси актора. Європейський Союз розробив комплексну стратегію цифрової дипломатії, що інтегрує використання соціальних мереж, цифрових платформ для взаємодії з громадянським суспільством, онлайн-інструментів культурної дипломатії та цифрових механізмів кризової комунікації в єдину систему зовнішньої цифрової присутності, яка підтримує загальні зовнішньополітичні цілі ЄС [33, с. 234]. Важливою особливістю європейського підходу до цифрової дипломатії є наголос на цінностях цифрової етики, захисту приватності та дотримання демократичних стандартів у цифровій комунікації, що відрізняє його від підходів інших глобальних акторів та відображає прагнення ЄС транслювати власні нормативні стандарти у глобальний цифровий простір.

Взаємозв'язок між концептами інформаційного суверенітету, стратегічних комунікацій та цифрової дипломатії формує цілісну систему інформаційної політики сучасного міжнародного актора, де кожен елемент виконує специфічну функцію в забезпеченні інформаційних інтересів та реалізації зовнішньополітичних цілей через інформаційні інструменти. Інформаційний суверенітет визначає базові принципи та межі автономії актора в інформаційній сфері, стратегічні комунікації забезпечують координацію різних форм комунікаційної діяльності для досягнення узгоджених цілей, тоді як цифрова дипломатія надає конкретні інструменти та платформи для реалізації інформаційної політики у цифровому середовищі. Синергія цих концептів дозволяє міжнародним організаціям, зокрема Європейському Союзу, формувати комплексні інформаційні стратегії, що адекватно відповідають викликам сучасного інформаційного середовища та забезпечують ефективне просування інтересів актора в умовах жорсткої конкуренції за інформаційний вплив [61, с. 156].

Таким чином, сутність інформаційної політики в системі міжнародних відносин полягає у стратегічному використанні інформації та комунікаційних

технологій для досягнення зовнішньополітичних цілей через формування сприятливого інформаційного середовища, захист власного інформаційного простору від деструктивних впливів та активне конструювання наративів, що легітимізують позиції та дії міжнародного актора. Концептуальний апарат інформаційної політики, що включає інформаційний суверенітет, стратегічні комунікації та цифрову дипломатію, відображає багатовимірність цього феномену та необхідність комплексного підходу до формування інформаційних стратегій, які враховують як захисний вимір забезпечення інформаційної безпеки, так і наступальний аспект активного просування власних інтересів та цінностей у глобальному інформаційному просторі. Розуміння цих концептів та їхньої взаємодії є необхідною передумовою для аналізу конкретних практик інформаційної політики міжнародних організацій, що потребує звернення до теоретичних підходів, які пояснюють механізми та логіку інформаційного впливу у міжнародних відносинах.

1.2. Теоретичні підходи до аналізу інформаційної політики міжнародних організацій

Теоретичне осмислення інформаційної політики міжнародних організацій вимагає звернення до фундаментальних парадигм теорії міжнародних відносин, які пропонують різні пояснювальні моделі ролі інформації у глобальних процесах та механізмів її впливу на поведінку акторів у міжнародному середовищі. Плюралізм теоретичних підходів до вивчення інформаційної політики відображає складність та багатовимірність самого феномену, який не може бути адекватно пояснений в межах однієї парадигми, оскільки інформація одночасно виступає ресурсом влади у реалістичному розумінні, механізмом координації міжнародної кооперації у ліберальній інтерпретації та інструментом конструювання соціальних реальностей у конструктивістському баченні. Сучасні дослідження інформаційної політики міжнародних організацій все частіше використовують синтетичні теоретичні рамки, що поєднують елементи різних парадигм для комплексного пояснення багатоаспектної природи

інформаційних процесів у глобальному управлінні [58, с. 78]. Такий методологічний плюралізм дозволяє уникнути редукціонізму окремих теоретичних шкіл та забезпечити більш нюансоване розуміння того, як міжнародні організації використовують інформаційні інструменти для досягнення власних цілей у складному та динамічному міжнародному середовищі.

Неореалістична парадигма інтерпретує інформаційну політику міжнародних організацій крізь призму силових відносин та структурних обмежень міжнародної системи, де інформація розглядається як стратегічний ресурс, що може конвертуватися у владний вплив та використовуватися для досягнення переваг у конкурентному середовищі. З неореалістичних позицій міжнародні організації виступають інструментами провідних держав для просування їхніх інтересів через інформаційні механізми, причому інформаційна політика таких організацій відображає преференції та стратегічні пріоритети найвпливовіших членів, які контролюють основні ресурси та визначають напрями діяльності організації [13, с. 89]. Неореалісти акцентують увагу на тому, що у світі, де існує дефіцит довіри та постійна загроза конфлікту інтересів, контроль над інформаційними потоками та здатність формувати інформаційне середовище стають критичними факторами забезпечення безпеки та підтримання позицій у міжнародній ієрархії, що пояснює зростаючу інвестицію ресурсів у розвиток інформаційних спроможностей міжнародними організаціями під впливом їхніх найпотужніших членів.

Неореалістичне бачення інформаційної політики підкреслює її інструментальний характер у досягненні відносних переваг та балансуванні проти потенційних загроз в умовах структурної анархії міжнародної системи, де жоден глобальний арбітр не може гарантувати безпеку окремих акторів. У цій логіці інформаційна політика Європейського Союзу може розглядатися як відповідь на інформаційні виклики з боку геополітичних конкурентів, спрямована на збереження автономії європейського інформаційного простору та захист стратегічних інтересів ЄС у конкурентній боротьбі за глобальний інформаційний вплив [59, с. 134]. Проте неореалістична перспектива має

обмеження у поясненні кооперативних аспектів інформаційної політики міжнародних організацій, таких як обмін інформацією між членами, розробка спільних стандартів регулювання інформаційного простору або колективні зусилля з протидії транснаціональним інформаційним загрозам, що виходять за межі логіки нульової суми та відносних переваг, характерної для реалістичної парадигми.

Ліберальна теоретична традиція пропонує альтернативне пояснення інформаційної політики міжнародних організацій, акцентуючи увагу на потенціалі інформаційних механізмів для подолання колективних дилем та сприяння міжнародній кооперації через підвищення прозорості, зниження трансакційних витрат взаємодії та формування спільних знань про переваги та наміри партнерів. Згідно з ліберальним підходом міжнародні організації виконують важливу функцію інформаційних посередників, які акумулюють, обробляють та поширюють інформацію серед держав-членів, що дозволяє їм долати проблеми асиметрії інформації та невизначеності, які в іншому випадку могли б перешкоджати досягненню взаємовигідних угод [8, с. 167]. Інформаційна політика міжнародних організацій у ліберальній інтерпретації спрямована не на досягнення переваг у конкурентній боротьбі, а на створення сприятливих умов для міжнародної координації через забезпечення надійної інформації про виконання зобов'язань, моніторинг дотримання міжнародних норм та стандартів, а також формування спільного розуміння глобальних викликів та шляхів їхнього вирішення.

Неоліберальний інституціоналізм, як впливова течія в межах ліберальної парадигми, особливу увагу приділяє ролі міжнародних інститутів у подоланні інформаційних бар'єрів для кооперації та формуванні стабільних очікувань щодо поведінки акторів через інституціоналізовані процедури обміну інформацією. Дослідники зазначають, що міжнародні організації створюють інформаційні мережі та платформи, які не лише полегшують двосторонню комунікацію між державами, але й генерують нові форми колективних знань через моніторинг глобальних процесів, проведення досліджень та експертних оцінок, а також розробку індикаторів та метрик для вимірювання прогресу у досягненні спільних

цілей [16, с. 212]. Інформаційна політика ЄС у цій перспективі може аналізуватися як механізм забезпечення стабільної кооперації між державами-членами через прозорість у прийнятті рішень, регулярний обмін інформацією між національними та наднаціональними інституціями, а також створення спільного інформаційного простору, що сприяє формуванню європейської ідентичності та легітимізації інтеграційного проекту.

Конструктивістська парадигма пропонує радикально відмінне бачення ролі інформації у міжнародних відносинах, розглядаючи її не як об'єктивний ресурс або технічний засіб координації, а як соціальний конструкт, що формує ідентичності акторів, визначає їхні інтереси та створює соціальні реальності через дискурсивні практики та символічні взаємодії. Конструктивісти стверджують, що інформаційна політика міжнародних організацій є процесом конструювання та поширення норм, цінностей та смислів, які структурують розуміння міжнародної реальності та впливають на те, як актори визначають власні інтереси та оцінюють прийнятність різних форм поведінки [65, с. 91]. У цій інтерпретації інформація не є нейтральним відображенням об'єктивної реальності, а завжди соціально сконструйована через дискурси та наративи, що надають значення подіям та явищам міжнародного життя, причому міжнародні організації виступають як активні учасники цих процесів конструювання через власну комунікаційну діяльність, експертні звіти, офіційні заяви та символічні дії.

Конструктивістський аналіз інформаційної політики зосереджується на тому, як міжнародні організації використовують дискурсивні стратегії для легітимізації власних рішень, нормалізації певних практик та маргіналізації альтернативних інтерпретацій міжнародних подій, що впливає на формування порядку денного глобальної політики та визначає межі політично можливого. Дослідники підкреслюють здатність міжнародних організацій виступати авторитетними джерелами знання про міжнародні проблеми через накопичений експертний потенціал та символічну легітимність, що дозволяє їм впливати на формування колективних уявлень про природу глобальних викликів та адекватні відповіді на них [15, с. 145]. Європейський Союз активно використовує

конструктивістські механізми інформаційного впливу через просування нормативного порядку денного у глобальній політиці, позиціонування себе як нормативної сили, що пропагує універсальні цінності демократії та прав людини, та конструювання наративів про європейську модель інтеграції як успішну альтернативу іншим формам регіональної кооперації.

Теорія комунікативної дії Юргена Габермаса, хоча й не була спеціально розроблена для аналізу міжнародних відносин, надає потужний концептуальний інструментарій для розуміння нормативних аспектів інформаційної політики міжнародних організацій через акцент на комунікативну раціональність та діалогічні процедури досягнення взаєморозуміння. Габермасіанська перспектива протиставляє комунікативну дію, орієнтовану на досягнення взаєморозуміння через аргументований діалог, стратегічній дії, спрямованій на інструментальне маніпулювання іншими для досягнення егоїстичних цілей, причому легітимна політика має базуватися на комунікативній раціональності, де рішення приймаються через відкритий дискурс із залученням усіх зацікавлених сторін [64, с. 56]. У застосуванні до інформаційної політики міжнародних організацій ця теоретична рамка дозволяє аналізувати якість комунікативних процесів, ступінь інклюзивності та відкритості дискурсу, а також міру, в якій інформаційна політика служить справжньому взаєморозумінню між акторами або використовується для стратегічного маніпулювання громадською думкою.

Застосування теорії комунікативної дії до аналізу інформаційної політики ЄС виявляє напругу між нормативними ідеалами деліберативної демократії, що передбачають відкритий та інклюзивний публічний дискурс, та реальними практиками стратегічних комунікацій, які часто використовують інструментальні підходи до формування громадської думки для досягнення заздалегідь визначених політичних цілей. Дослідники зазначають, що Європейський Союз риторично підтримує принципи прозорості, участі та діалогу у своїй комунікаційній політиці, що відображає вплив габермасіанських ідеалів на європейський політичний дискурс, проте практична реалізація цих принципів стикається з численними перешкодами від складності європейської інституційної архітектури до домінування технократичних підходів у прийнятті

рішень [54, с. 189]. Теорія комунікативної дії також пропонує критерії для оцінки легітимності інформаційної політики через аналіз того, наскільки вона сприяє справжньому взаєморозумінню між різними групами європейського суспільства та забезпечує можливості для недомінованого дискурсу, де всі голоси можуть бути почутими незалежно від владних позицій їхніх носіїв.

Роль інформації як джерела сили у зовнішній політиці міжнародних організацій є предметом інтенсивних теоретичних дебатів, що відображають більш широку дискусію про природу влади у сучасних міжнародних відносинах та зміщення балансу від традиційних форм жорсткої сили до м'яких та розумних форм впливу. Концепція м'якої сили, розроблена Джозефом Наєм, підкреслює здатність актора досягати бажаних результатів через привабливість власних цінностей, культури та політики, що змушує інших добровільно слідувати за лідером, а не через примус або матеріальні стимули, причому інформаційна політика виступає ключовим механізмом реалізації м'якої сили через формування позитивного іміджу та створення привабливих наративів [12, с. 123]. Проте критики концепції м'якої сили зазначають її обмеженість у поясненні різноманітності форм інформаційного впливу, оскільки вона зосереджується переважно на позитивній привабливості та залишає поза увагою негативні стратегії дискредитації опонентів, маніпуляції інформацією або цілеспрямоване поширення дезінформації, які також є частиною інформаційної політики міжнародних акторів.

Концепція структурної влади, запропонована Сьюзан Стрейндж, пропонує більш широке розуміння владного потенціалу інформації через акцент на здатності контролювати структури, що визначають правила гри та межі можливого для інших акторів, а не лише впливати на їхні окремі рішення чи поведінку. У застосуванні до інформаційної політики це означає, що справжня інформаційна влада полягає не стільки в здатності переконувати аудиторії через окремі повідомлення, скільки в можливості встановлювати стандарти функціонування інформаційного простору, контролювати інфраструктуру поширення інформації та визначати легітимні джерела знання, яким довіряють інші актори [33, с. 201]. Європейський Союз демонструє прагнення до реалізації

структурної інформаційної влади через розробку нормативних стандартів цифрового регулювання, таких як Загальний регламент захисту даних або Акт про цифрові послуги, які встановлюють правила для всіх акторів цифрового ринку та експортуються за межі ЄС через так званий брюссельський ефект, коли глобальні корпорації приймають європейські стандарти для забезпечення доступу до європейського ринку.

Теоретичні дебати про трансформацію влади в інформаційну епоху підкреслюють зміну балансу від централізованого контролю над інформаційними ресурсами до мережевої влади, що базується на позиціонуванні в центрі інформаційних потоків та здатності з'єднувати різні мережі акторів у глобальному інформаційному просторі. Мануель Кастельс стверджує, що у мережевому суспільстві влада переходить від тих, хто володіє ресурсами, до тих, хто контролює мережі та здатність програмувати їхні цілі, а також перемикати зв'язки між різними мережами для створення синергії або блокування небажаних конфігурацій [61, с. 267]. Для міжнародних організацій це означає, що інформаційна влада реалізується через здатність створювати та підтримувати мережі комунікацій з широким колом акторів від урядів та бізнесу до громадянського суспільства та індивідуальних громадян, а також через можливість впливати на алгоритми та архітектуру цифрових платформ, що визначають видимість та доступність різних типів інформації.

Інтеграція різних теоретичних перспектив дозволяє сформувати багатовимірне розуміння інформаційної політики міжнародних організацій, яке враховує одночасно реалістичні аспекти конкуренції за інформаційний вплив, ліберальні механізми інформаційної кооперації, конструктивістські процеси формування смислів та нормативні виміри комунікативної взаємодії. Сучасні дослідження інформаційної політики ЄС все частіше використовують такі синтетичні теоретичні рамки, що дозволяють пояснити парадокси європейської практики, коли ЄС одночасно позиціонує себе як нормативна сила, що пропагує універсальні цінності через м'яку силу та комунікативний діалог, та водночас розвиває потужні інструменти стратегічних комунікацій для протидії інформаційним загрозам та захисту власних інтересів у конкурентному

глобальному середовищі [58, с. 298]. Це поєднання різних логік інформаційної дії відображає складність позиціонування ЄС як глобального актора, який намагається реалізувати власну модель міжнародної поведінки, що відрізняється від традиційних геополітичних підходів, проте змушений адаптуватися до реалій силової конкуренції в інформаційній сфері.

Таким чином, теоретичний аналіз інформаційної політики міжнародних організацій виявляє необхідність плюралістичного підходу, який враховує багатовимірність інформаційних процесів у глобальному управлінні та множинність функцій, які виконує інформація в міжнародних відносинах від стратегічного ресурсу у конкурентній боротьбі до механізму координації кооперації та інструменту конструювання соціальних реальностей. Різні теоретичні парадигми пропонують комплементарні пояснення різних аспектів інформаційної політики, причому їхня інтеграція дозволяє досягти більш нюансованого розуміння складної динаміки інформаційних процесів у діяльності міжнародних організацій, зокрема Європейського Союзу. Водночас теоретичне осмислення інформаційної політики має доповнюватися аналізом конкретних інституційних механізмів та правових засад, через які ці теоретичні принципи втілюються у практичну діяльність, що зумовлює необхідність детального розгляду інституційно-правової архітектури інформаційної політики Європейського Союзу.

1.3. Інституційно-правові засади інформаційної політики Європейського Союзу

Інституційна архітектура інформаційної політики Європейського Союзу характеризується складною багаторівневою структурою, де відповідальність за різні аспекти інформаційної діяльності розподілена між численними інституціями, агенціями та спеціалізованими підрозділами, що відображає загальну логіку європейського управління з його принципами субсидіарності, розподілу компетенцій та міжінституційної координації. Ця складність інституційного дизайну одночасно забезпечує спеціалізацію різних органів на

конкретних аспектах інформаційної політики та створює виклики для забезпечення узгодженості та ефективної координації між численними акторами європейської інформаційної системи. Еволюція інституційних механізмів інформаційної політики ЄС відображає поступальне усвідомлення критичної важливості інформаційного виміру для реалізації зовнішньополітичних цілей Союзу та необхідності системної відповіді на зростаючі інформаційні виклики від дезінформаційних кампаній до кібератак на європейську цифрову інфраструктуру [13, с. 112]. Розуміння ролей та взаємодії ключових інституційних акторів європейської інформаційної політики є необхідною передумовою для аналізу ефективності та перспектив розвитку інформаційної стратегії ЄС у глобальному контексті.

Європейська Комісія як виконавчий орган Союзу відіграє центральну роль у формуванні та реалізації інформаційної політики ЄС через свої повноваження щодо законодавчих ініціатив, координації політик держав-членів та управління європейськими програмами у цифровій та інформаційній сферах. У структурі Комісії відповідальність за різні аспекти інформаційної політики розподілена між кількома генеральними директоратами, зокрема Генеральний директорат з комунікацій координує загальну комунікаційну стратегію ЄС та взаємодію з громадськістю, Генеральний директорат з питань мереж зв'язку, контенту та технологій відповідає за регулювання цифрового простору та розвиток цифрової інфраструктури, тоді як Генеральний директорат з міграції та внутрішніх справ курирує питання кібербезпеки європейського інформаційного простору [59, с. 178]. Така функціональна диференціація дозволяє забезпечити експертну спеціалізацію в різних аспектах інформаційної політики, проте водночас вимагає розвинених механізмів міжвідомчої координації для забезпечення узгодженості європейської інформаційної стратегії, що реалізується через міжсервісні робочі групи та координаційні механізми на рівні кабінету Президента Комісії.

Законодавча діяльність Європейської Комісії у сфері регулювання інформаційного простору демонструє прагнення ЄС встановити високі стандарти цифрового управління, які б захищали фундаментальні права європейських громадян у цифровому середовищі та забезпечували безпеку та

надійність європейської цифрової екосистеми. Ключові законодавчі ініціативи Комісії включають Загальний регламент захисту даних, який встановив глобальний стандарт захисту персональних даних та вплинув на регуляторні підходи далеко за межами ЄС, Акт про цифрові послуги та Акт про цифрові ринки, що спрямовані на забезпечення відповідальності цифрових платформ за контент та справедливої конкуренції на цифровому ринку, а також Акт про штучний інтелект, який встановлює рамки етичного та безпечного використання технологій штучного інтелекту [8, с. 234]. Ці нормативні акти формують комплексну систему регулювання європейського цифрового простору, що базується на принципах захисту основних прав, забезпечення безпеки та підзвітності цифрових акторів, причому європейський регуляторний підхід характеризується проактивністю та готовністю встановлювати високі стандарти навіть за умови можливого конфлікту з економічними інтересами глобальних технологічних корпорацій.

Європейська служба зовнішніх дій як дипломатична служба Європейського Союзу несе основну відповідальність за реалізацію інформаційної політики ЄС у зовнішньому вимірі через координацію стратегічних комунікацій, публічної дипломатії та культурної дипломатії у відносинах з третіми країнами та на глобальній арені. ЄСЗД була створена Лісабонським договором як інституція, що об'єднує дипломатичні ресурси ЄС та держав-членів для забезпечення більшої узгодженості та ефективності європейської зовнішньої політики, причому інформаційний та комунікаційний вимір з самого початку розглядався як критичний компонент успішної зовнішньої дії Союзу [16, с. 156]. У структурі ЄСЗД функціонує Відділ стратегічних комунікацій, який координує розробку комунікаційних стратегій для різних регіонів та тематичних напрямів зовнішньої політики ЄС, моніторить глобальне інформаційне середовище для раннього виявлення загроз та можливостей, а також забезпечує узгодженість комунікаційних повідомлень між різними інституціями ЄС та європейськими делегаціями у третіх країнах.

Мережа делегацій Європейського Союзу у понад ста сорока країнах світу виступає операційною інфраструктурою для реалізації інформаційної політики

ЄС на локальному рівні через взаємодію з місцевими медіа, громадянським суспільством, академічними колами та широкою громадськістю для просування європейських цінностей та політичних позицій. Делегації адаптують загальні комунікаційні стратегії ЄС до специфічного контексту країн перебування, враховуючи локальні медіа-ландшафти, культурні особливості та політичні чутливості, що дозволяє забезпечити релевантність європейських повідомлень для різних аудиторій у різних частинах світу [65, с. 89]. Практична діяльність делегацій включає організацію публічних заходів та культурних програм, взаємодію з місцевими журналістами та блогерами, підтримку проектів громадянського суспільства у сфері медіа-грамотності та незалежної журналістики, а також оперативне реагування на дезінформаційні кампанії проти ЄС через спростування неправдивої інформації та надання фактичних альтернатив, причому ефективність цієї діяльності значною мірою залежить від ресурсів та експертизи, якими володіють окремі делегації.

Спеціалізовані підрозділи стратегічних комунікацій у структурі ЄСЗД представляють інноваційний інституційний відповідь на специфічні інформаційні виклики у критичних регіонах європейського сусідства, де ЄС стикається з інтенсивними дезінформаційними кампаніями та конкуренцією за інформаційний вплив з геополітичними конкурентами. East StratCom Task Force була створена у дві тисячі п'ятнадцятому році як відповідь на російську дезінформаційну кампанію в контексті конфлікту в Україні та стала першим спеціалізованим підрозділом ЄС, присвяченим систематичній протидії дезінформації через моніторинг, аналіз та спростування неправдивих наративів, а також просування позитивних історій про ЄС та його політику [15, с. 201]. Діяльність East StratCom включає ведення бази даних дезінформації EUvsDisinfo, яка документує кейси дезінформації у європейському просторі та робить їх публічно доступними для дослідників та журналістів, розробку комунікаційних матеріалів для європейських делегацій у регіоні, підтримку незалежних медіа через програму EU Neighbours East, а також координацію з національними органами держав-членів у питаннях протидії іноземним інформаційним впливам.

Розширення системи стратегічних комунікацій на інші регіони відображає

еволюцію розуміння інформаційних викликів у ЄС від початкового фокусу на східному напрямі до усвідомлення глобального характеру дезінформаційних загроз та необхідності комплексного підходу до захисту європейського інформаційного простору. Після створення East StratCom Task Force були засновані аналогічні підрозділи для Південного сусідства, Західних Балкан та інших пріоритетних регіонів, причому кожен з цих підрозділів адаптує загальні принципи стратегічних комунікацій до специфічних викликів відповідного регіону від боротьби з джихадистською пропагандою на Близькому Сході до протидії іноземним впливам на Західних Балканах [64, с. 267]. Інституціоналізація регіональних підрозділів стратегічних комунікацій свідчить про перехід ЄС від *ad hoc* реагування на окремі інформаційні кризи до систематичного та довгострокового підходу до формування інформаційної стійкості у регіонах європейського стратегічного інтересу, хоча питання ресурсного забезпечення цих структур та координації між ними залишаються предметом критичної дискусії у європейському експертному середовищі.

Нормативно-правова база інформаційної політики ЄС формується на перетині кількох правових режимів від фундаментальних принципів, закріплених у установчих договорах Союзу, до спеціалізованого вторинного законодавства, що регулює конкретні аспекти функціонування європейського інформаційного простору. Договір про Європейський Союз та Договір про функціонування Європейського Союзу містять базові положення щодо свободи вираження поглядів та інформації як фундаментальних цінностей ЄС, а також визначають компетенції Союзу у сфері цифрової політики, кібербезпеки та медіа, причому ці положення інтерпретуються Судом Європейського Союзу через призму Хартії основних прав Європейського Союзу, що встановлює високий стандарт захисту прав людини у цифровому середовищі [54, с. 145]. Принцип пропорційності та повага до національної ідентичності держав-членів визначають межі європейського регулювання інформаційної сфери, де ЄС може діяти лише в межах делегованих йому повноважень та повинен поважати чутливі аспекти національного суверенітету у сферах культури та медіа, що створює складний баланс між потребою у спільних європейських стандартах та

збереженням національної різноманітності.

Директива про аудіовізуальні медіа-послуги становить ключовий елемент правового регулювання європейського медіа-ландшафту через встановлення мінімальних стандартів для традиційних та онлайн медіа-послуг, що діють на європейському ринку, включаючи вимоги щодо захисту неповнолітніх, обмеження ненависницького контенту та промоції європейського аудіовізуального виробництва. Оновлення цієї директив у дві тисячі вісімнадцятому році відобразило необхідність адаптації європейського медіа-регулювання до реалій цифрової епохи через розширення сфери застосування на відео-платформи для обміну контентом та посилення вимог щодо боротьби з незаконним та шкідливим контентом, причому імплементація цих положень у національне законодавство держав-членів демонструє різні підходи до балансування між свободою вираження та захистом від шкідливого контенту [12, с. 178]. Ефективність директиви залежить від спроможності національних регуляторних органів забезпечувати дотримання її вимог глобальними цифровими платформами, що створює виклики у контексті транснаціонального характеру цифрових послуг та обмежених юрисдикційних можливостей національних регуляторів.

Загальний регламент захисту даних як найбільш відомий та впливовий елемент європейського цифрового регулювання встановив глобальний стандарт захисту персональних даних через вимоги щодо прозорості обробки даних, права контролю індивідів над власною інформацією та відповідальності організацій за порушення даних з можливістю накладення значних штрафів за недотримання. Прийняття ЗЗПД у дві тисячі шістнадцятому році та його імплементація з травня дві тисячі вісімнадцятого року продемонструвало готовність ЄС встановлювати амбітні стандарти навіть за умови опору з боку глобальних технологічних корпорацій, причому екстратериторіальний ефект регламенту, який застосовується до всіх організацій, що обробляють дані європейських громадян незалежно від їхнього місцезнаходження, перетворив європейські норми на де-факто глобальний стандарт [33, с. 234]. Дослідники відзначають так званий брюссельський ефект, коли глобальні корпорації приймають європейські

стандарти для всіх своїх операцій у світі, оскільки вартість підтримання різних стандартів для різних юрисдикцій перевищує витрати на адаптацію до найбільш суворих вимог, що надає ЄС значну нормативну силу у формуванні глобального цифрового управління навіть за відсутності військової або економічної гегемонії.

Акт про цифрові послуги та Акт про цифрові ринки представляють новітню хвилю європейського цифрового регулювання, спрямовану на забезпечення відповідальності онлайн-платформ за контент та справедливої конкуренції на цифровому ринку через встановлення диференційованих обов'язків для платформ різного розміру та системної важливості. Акт про цифрові послуги вводить градуйований підхід до регулювання онлайн-посередників від базових вимог для всіх послуг до посилених зобов'язань для дуже великих онлайн-платформ, що мають понад сорок п'ять мільйонів активних користувачів у ЄС та несуть особливу відповідальність за ризики поширення незаконного контенту, дезінформації та інших системних загроз [61, с. 289]. Акт про цифрові ринки своєю чергою фокусується на регулюванні ринкової поведінки платформ-привратників, які контролюють доступ до цифрової інфраструктури та можуть зловживати своїм домінуючим становищем для обмеження конкуренції, причому обидва акти спрямовані на створення більш відкритого, безпечного та справедливого європейського цифрового простору через поєднання обов'язків щодо модерації контенту з вимогами прозорості алгоритмів та захисту прав користувачів.

План дій щодо європейської демократії та Європейський план дій з питань демократії формують стратегічну рамку для протидії дезінформації та захисту цілісності демократичних процесів у ЄС через комплекс заходів від регуляторних інструментів до підтримки медіа-грамотності та незалежної журналістики. Ці стратегічні документи визначають дезінформацію як загрозу для демократичних цінностей та інститутів Європейського Союзу, що вимагає координованої відповіді на європейському рівні через посилення стійкості суспільства до маніпулятивних інформаційних впливів, забезпечення прозорості політичної реклами та захист виборчих процесів від іноземного втручання [58, с. 201]. Імплементация цих планів включає як законодавчі ініціативи щодо

регулювання прозорості політичної реклами та протидії іноземному втручання, так і м'які інструменти у вигляді Кодексу практик щодо дезінформації, який встановлює добровільні зобов'язання онлайн-платформ щодо боротьби з дезінформацією через підвищення прозорості, обмеження монетизації дезінформації та співпрацю з незалежними факт-чекерами.

Система протидії дезінформації у ЄС еволюціонувала від початкових добровільних механізмів саморегулювання індустрії до більш жорсткого регуляторного підходу, що відображає зростаючу стурбованість масштабами та впливом дезінформаційних кампаній на європейський демократичний простір. Кодекс практик щодо дезінформації, прийнятий у дві тисячі вісімнадцятому році та посилений у дві тисячі двадцять другому році, встановлює зобов'язання для цифрових платформ щодо обмеження поширення дезінформації через демонетизацію дезінформаційних акторів, забезпечення прозорості політичної реклами, наділення користувачів інструментами для оцінки надійності контенту та співпрацю з академічним співтовариством для вивчення масштабів та впливу дезінформації [13, с. 156]. Водночас критики вказують на обмеженість добровільного підходу та недостатню підзвітність платформ за виконання взятих зобов'язань, що спонукало Європейську Комісію до розробки більш жорстких регуляторних механізмів у рамках Акту про цифрові послуги, який встановлює обов'язкові вимоги для боротьби з системними ризиками, включаючи поширення дезінформації дуже великими онлайн-платформами.

Європейська обсерваторія цифрових медіа як дослідницька та моніторингова структура забезпечує збір та аналіз даних про дезінформацію в європейському просторі через координацію мережі незалежних факт-чекерів, академічних дослідників та організацій громадянського суспільства, що працюють над виявленням та спростуванням неправдивої інформації. Діяльність обсерваторії включає регулярну публікацію звітів про стан дезінформації у ЄС, моніторинг виконання платформами зобов'язань за Кодексом практик, підтримку досліджень про механізми та вплив дезінформації на демократичні процеси, а також сприяння обміну кращими практиками між різними акторами європейської екосистеми боротьби з дезінформацією [59, с. 234]. Обсерваторія

також відіграє роль платформи для діалогу між різними зацікавленими сторонами від технологічних компаній та медіа-організацій до урядових структур та громадянського суспільства, що дозволяє формувати більш інклюзивний та збалансований підхід до вирішення проблеми дезінформації з урахуванням різних перспектив та інтересів.

Координація інформаційної політики між різними інституціями ЄС та державами-членами залишається одним з ключових викликів для забезпечення ефективності європейської відповіді на інформаційні загрози в умовах, коли повноваження у цій сфері розподілені між європейським та національним рівнями управління. Система швидкого оповіщення про дезінформацію була створена для забезпечення оперативного обміну інформацією між державами-членами та інституціями ЄС про виявлені дезінформаційні кампанії, що дозволяє координувати відповідь та уникати дублювання зусиль, причому ця система довела свою цінність під час пандемії COVID-19 та в контексті російського вторгнення в Україну, коли інтенсивність дезінформаційних кампаній значно зросла [8, с. 178]. Проте ефективність координації залежить від політичної волі держав-членів ділитися інформацією та координувати дії, що не завжди гарантовано в умовах різних національних пріоритетів та підходів до регулювання інформаційного простору, від ліберальних моделей з мінімальним втручанням до більш інтервенціоністських підходів у деяких центральноевропейських країнах.

Таким чином, інституційно-правові засади інформаційної політики Європейського Союзу формують комплексну систему управління європейським інформаційним простором, що поєднує стратегічне планування на рівні європейських інституцій з оперативною реалізацією через мережу делегацій та спеціалізованих підрозділів, підкріплену розвиненою нормативною базою, яка встановлює високі стандарти захисту прав, безпеки та підзвітності в цифровому середовищі. Ця система демонструє характерну для ЄС модель управління через поєднання наднаціональної координації з повагою до національної компетенції, регуляторного втручання з опорою на ринкові механізми, жорстких правових норм з м'якими інструментами саморегулювання та діалогу із зацікавленими

сторонами. Водночас аналіз інституційно-правової архітектури виявляє напруги та виклики від координації між численними акторами до забезпечення балансу між захистом демократичних цінностей та збереженням свободи вираження, що вимагає постійної адаптації європейських механізмів до динамічного інформаційного середовища та нових форм інформаційних загроз.

Висновки до розділу 1

Комплексний аналіз теоретичних основ інформаційної політики Європейського Союзу дозволяє сформулювати цілісне розуміння концептуальних, теоретичних та інституційно-правових засад європейської системи управління інформаційним простором, яка формувалася у відповідь на трансформацію глобального інформаційного середовища та зростаючі виклики для демократичних цінностей і безпеки ЄС у цифрову епоху. Інформаційна політика еволюціонувала від периферійного напрямку європейської діяльності до стратегічного пріоритету, що відображає фундаментальну зміну розуміння ролі інформації у міжнародних відносинах та усвідомлення критичної важливості інформаційного виміру для реалізації зовнішньополітичних цілей Союзу, захисту його цінностей та забезпечення стійкості європейського суспільства до деструктивних інформаційних впливів.

Концептуалізація інформаційної політики в системі міжнародних відносин виявляє її багатовимірну природу як явища, що одночасно є інструментом владного впливу, механізмом координації міжнародної взаємодії та засобом конструювання смислів у глобальному дискурсі, причому ця багатовимірність вимагає інтеграції різних теоретичних перспектив для адекватного розуміння складної динаміки інформаційних процесів. Ключові концепти інформаційної політики, зокрема інформаційний суверенітет, стратегічні комунікації та цифрова дипломатія, формують взаємопов'язану систему, де кожен елемент виконує специфічну функцію в забезпеченні інформаційних інтересів міжнародного актора, при цьому європейський підхід до реалізації цих концептів характеризується специфікою, що відрізняє його від моделей інших глобальних

гравців через наголос на нормативному регулюванні, захисті фундаментальних прав та відкритості інформаційного простору при забезпеченні його безпеки.

Теоретичний аналіз інформаційної політики міжнародних організацій демонструє необхідність плюралістичного підходу, який враховує комплементарні пояснення різних парадигм теорії міжнародних відносин від неореалістичного розуміння інформації як стратегічного ресурсу у конкурентній боротьбі до ліберального бачення інформаційних механізмів як інструментів координації кооперації та конструктивістської інтерпретації інформаційної політики як процесу конструювання соціальних реальностей через дискурсивні практики. Інтеграція цих теоретичних перспектив з нормативними підходами, зокрема теорією комунікативної дії, дозволяє осмислити не лише інструментальні аспекти інформаційної політики, але й її етичні виміри, що особливо актуально для Європейського Союзу як актора, який прагне позиціонувати себе як нормативна сила у глобальній політиці.

Інституційно-правова архітектура інформаційної політики ЄС демонструє характерну для європейського управління складність та багаторівневність, де відповідальність розподілена між численними інституціями від Європейської Комісії та Європейської служби зовнішніх дій до спеціалізованих підрозділів стратегічних комунікацій та національних органів держав-членів, що вимагає розвинених механізмів координації для забезпечення узгодженості європейської інформаційної стратегії. Інституціоналізація стратегічних комунікацій через створення спеціалізованих підрозділів у ЄСЗД, розширення мережі делегацій та формування систем швидкого реагування відображає еволюцію від *ad hoc* відповідей на інформаційні кризи до систематичного та довгострокового підходу до формування інформаційної стійкості європейського простору, хоча питання адекватності ресурсів та ефективності координації між різними акторами залишаються предметом критичної дискусії.

Нормативно-правова база європейської інформаційної політики формує комплексну систему регулювання цифрового простору, що встановлює високі стандарти захисту персональних даних, підзвітності онлайн-платформ, боротьби з дезінформацією та забезпечення справедливої конкуренції на цифровому

ринку, причому екстратериторіальний ефект європейського регулювання перетворює норми ЄС на глобальні стандарти через механізм брюссельського ефекту. Еволюція регуляторного підходу від добровільних механізмів саморегулювання до жорстких обов'язкових вимог у Акті про цифрові послуги відображає зростаючу стурбованість масштабами дезінформації та системних ризиків, що створюють великі онлайн-платформи для демократичних процесів та суспільної безпеки, що вимагає більш рішучого регуляторного втручання.

Водночас аналіз теоретичних основ інформаційної політики ЄС виявляє фундаментальні напруги та виклики, що характеризують європейський підхід до управління інформаційним простором у глобалізованому світі. Необхідність балансування між захистом демократичних цінностей та збереженням свободи вираження, між європейським нормативним регулюванням та повагою до національного суверенітету держав-членів у чутливих питаннях культури та медіа, між прагненням до відкритості інформаційного простору та потребою в захисті від зовнішніх інформаційних загроз створює складні дилеми, що не мають простих рішень та вимагають постійної калібровки європейської політики. Ці виклики посилюються у контексті геополітичної конкуренції, де ЄС прагне реалізувати власну модель нормативної сили через м'яку силу та комунікативний діалог, але водночас змушений розвивати потужні інструменти стратегічних комунікацій для захисту від агресивних інформаційних кампаній з боку авторитарних режимів, що створює напругу між нормативними амбіціями та реалістичними імперативами безпеки у сучасному інформаційному середовищі.

РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄС ЩОДО УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

2.1. Інформаційні пріоритети ЄС щодо України до 24 лютого 2022 року

Інформаційна політика Європейського Союзу щодо України у період до повномасштабного російського вторгнення формувалася у складному геополітичному контексті, де Україна перебувала на перетині конкуруючих інформаційних впливів між Заходом та Росією, що визначало специфіку європейських комунікаційних стратегій та їхню еволюцію від загальної промоції європейських цінностей до більш цілеспрямованих зусиль з підтримки євроінтеграційних прагнень українського суспільства та протидії російській дезінформації. Після Революції Гідності у дві тисячі чотирнадцятому році та початку російської агресії проти України інформаційний вимір відносин ЄС-Україна набув якісно нового значення, оскільки європейські інституції усвідомили критичну важливість підтримки проєвропейських настроїв в українському суспільстві та необхідність протидії масштабним російським дезінформаційним кампаніям, спрямованим на дискредитацію європейського проєкту та підлив довіри до європейських партнерів [73, с. 45]. Розуміння інформаційних пріоритетів ЄС у цей період є необхідною передумовою для аналізу трансформації європейської інформаційної політики після початку повномасштабної війни та оцінки спадкоємності або розривів у європейських комунікаційних підходах до України.

Євроінтеграційна комунікація становила центральний напрям інформаційної політики ЄС щодо України у період після підписання Угоди про асоціацію, коли перед європейськими інституціями постало завдання не лише інформувати українське суспільство про можливості та переваги європейської інтеграції, але й формувати реалістичні очікування щодо складності та тривалості процесу наближення до європейських стандартів. Делегація Європейського Союзу в Україні виступала основним оперативним центром реалізації євроінтеграційної комунікаційної стратегії через організацію публічних заходів, взаємодію з українськими медіа, підтримку освітніх програм про ЄС та систематичне інформування про конкретні результати співпраці

України з Європейським Союзом у різних галузях від торгівлі та економічних реформ до співробітництва у сфері безпеки та енергетики [62, с. 178]. Комунікаційний підхід делегації характеризувався прагненням поєднати просування загальних європейських цінностей демократії, верховенства права та поваги до прав людини з демонстрацією конкретних практичних вигод від співпраці з ЄС для різних груп українського суспільства, що мало протидіяти скептицизму та песимізму щодо перспектив європейської інтеграції, живлених складністю реформ та повільністю видимих результатів.

Інформаційна підтримка імплементації Угоди про асоціацію становила пріоритетний напрям діяльності європейських комунікаційних структур, оскільки успішна реалізація цієї угоди вимагала не лише технічних змін у законодавстві та інституціях, але й широкої суспільної підтримки та розуміння необхідності складних та часто болючих реформ у різних сферах від судової системи до енергетичного сектору. Європейські інституції розробили спеціальні комунікаційні програми для пояснення змісту та значення різних компонентів Угоди про асоціацію, зокрема поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, безвізового режиму, секторальної співпраці, причому ці програми були адресовані як широкий громадськості через масові медіа та соціальні мережі, так і спеціалізованим аудиторіям через семінари, тренінги та консультації для державних службовців, бізнесу, журналістів та представників громадянського суспільства [55, с. 234]. Особлива увага приділялася інформуванню про безпосередні переваги для громадян від імплементації угоди, зокрема можливості безвізових подорожей, доступ до європейського ринку праці, покращення стандартів безпеки продуктів та послуг, що мало формувати відчуття особистої зацікавленості у успіху європейської інтеграції серед широких верств населення.

Географічна та демографічна диференціація інформаційних кампаній відображала усвідомлення європейськими комунікаторами складності та неоднорідності українського суспільства, де ставлення до європейської інтеграції значно варіювалося залежно від регіону, віку, мови та інших соціо-демографічних характеристик, що вимагало адаптації комунікаційних підходів

до специфіки різних цільових аудиторій. Аналіз комунікаційних стратегій делегації ЄС виявляє спроби врахувати регіональну специфіку через організацію заходів у різних містах України, переклад матеріалів українською та російською мовами, використання локальних медіа для досягнення аудиторій у регіонах з нижчим рівнем підтримки євроінтеграції, хоча питання достатності ресурсів для всеохоплюючої комунікаційної присутності у всіх регіонах залишалося проблематичним [50, с. 156]. Молодь розглядалася як особливо важлива цільова група для євроінтеграційної комунікації, оскільки саме молоді люди демонстрували найвищий рівень підтримки європейського вектору та були найбільш відкритими до європейських цінностей, що визначало фокус на освітніх програмах, академічних обмінах, молодіжних проєктах та використанні цифрових каналів комунікації для досягнення цієї аудиторії.

Формування позитивного іміджу Європейського Союзу в Україні становило не менш важливе завдання, ніж інформування про конкретні аспекти співпраці, оскільки загальне сприйняття ЄС як надійного партнера, джерела стабільності та процвітання безпосередньо впливало на готовність українського суспільства підтримувати європейський курс та долати складнощі на шляху реформ. Стратегія формування позитивного іміджу базувалася на декількох взаємопов'язаних підходах, що включали демонстрацію конкретної підтримки ЄС для України через макрофінансову допомогу, технічну асистенцію, гуманітарну допомогу для внутрішньо переміщених осіб, підкреслення солідарності європейських народів з Україною через візити високопосадовців, політичні заяви підтримки та санкції проти Росії за агресію, а також просування наративу про спільні цінності та історичну приналежність України до європейської цивілізації [48, с. 89]. Ця багатовимірна стратегія мала протидіяти негативним стереотипам про ЄС як байдужого до українських проблем бюрократичного апарату, що накладає обтяжливі вимоги без надання адекватної підтримки, які активно просувалися російською пропагандою та знаходили відгук серед частини українського суспільства, розчарованої повільним прогресом євроінтеграції.

Культурна дипломатія виступала важливим інструментом формування

позитивного сприйняття ЄС через організацію мистецьких заходів, фестивалів європейського кіно, виставок, концертів та інших культурних проєктів, що демонстрували багатство та різноманітність європейської культури та створювали емоційний зв'язок між українськими аудиторіями та Європою. Програми культурної співпраці, такі як EU4Culture та Eastern Partnership Culture Programme, підтримували обміни між українськими та європейськими митцями, модернізацію української культурної інфраструктури та інтеграцію України у європейський культурний простір, причому ці ініціативи мали не лише культурне, але й політичне значення, оскільки демонстрували повагу ЄС до української культурної ідентичності та готовність інвестувати у довгострокову співпрацю [37, с. 201]. Символічна політика також відігравала важливу роль, коли європейські лідери використовували важливі історичні дати та місця для демонстрації підтримки України, що мало резонанс в українському суспільстві та посилювало відчуття європейської солідарності, хоча критики зазначали дисонанс між символічними жестами та обережною політикою деяких держав-членів ЄС щодо перспектив українського членства у Союзі.

Освітні програми та академічні обміни становили стратегічну інвестицію у довгострокове формування проєвропейських еліт та поглиблення взаєморозуміння між українським та європейським суспільствами через надання можливостей для навчання, стажування та дослідницької роботи в європейських країнах тисячам українських студентів, викладачів, дослідників та молодих професіоналів. Програма Erasmus+ відіграла ключову роль у розширенні можливостей для академічної мобільності, причому після відкриття повноцінного доступу України до програми у дві тисячі п'ятнадцятому році кількість українських учасників зросла в десятки разів, що створило велику групу людей з особистим досвідом життя у Європі та знанням європейських реалій, які ставали природними амбасадорами європейських цінностей у своїх спільнотах [36, с. 145]. Схеми Жана Моне для викладання європейських студій в українських університетах сприяли інституціоналізації знань про ЄС в українській академічній системі та формуванню нового покоління експертів з європейської інтеграції, які могли кваліфіковано аналізувати європейські

процеси та сприяти імплементації європейських стандартів у різних сферах української державної політики.

Протидія російській дезінформації про Європейський Союз та європейську інтеграцію України поступово ставала дедалі важливішим компонентом європейської інформаційної політики у міру зростання інтенсивності та sophistication російських інформаційних операцій в українському інформаційному просторі, спрямованих на дискредитацію європейського проєкту та посилення суспільних розколів навколо питання зовнішньополітичної орієнтації країни. East StratCom Task Force, створена у дві тисячі п'ятнадцятому році, розширила свою діяльність щодо моніторингу та спростування російської дезінформації в українському інформаційному просторі, причому база даних EUvsDisinfo систематично документувала кейси дезінформації про ЄС, Україну та їхні відносини, що робило ці маніпуляції видимими для журналістів, дослідників та широкої громадськості [66, с. 234]. Проте ефективність спростування дезінформації через факт-чекінг була обмеженою, оскільки дослідження показували, що спростування рідко досягають тієї ж аудиторії, що й оригінальна дезінформація, та можуть навіть посилювати хибні переконання через ефект зворотного удару, що спонукало європейські структури шукати альтернативні підходи до протидії дезінформації через формування медіаграмотності та критичного мислення у громадян.

Підтримка незалежних медіа в Україні розглядалася як ключовий елемент довгострокової стратегії забезпечення інформаційної стійкості українського суспільства до маніпулятивних впливів через зміцнення професійних стандартів журналістики, покращення фінансової стійкості медіа-організацій та створення сприятливого правового середовища для функціонування вільних та незалежних медіа. Європейський Союз надавав фінансову підтримку українським медіа через різноманітні програми від підтримки громадського мовлення та регіональних медіа до грантів для розслідувальної журналістики та інноваційних медіа-проєктів, причому ця підтримка супроводжувалася тренінгами для журналістів з питань європейської інтеграції, верифікації інформації, протидії дезінформації та етичних стандартів професії [7, с. 178]. Реформа українського

громадського мовлення отримала особливу увагу з боку європейських партнерів, оскільки сильне та незалежне громадське мовлення розглядалося як критично важливий елемент демократичної медіа-екосистеми, здатної протистояти комерційним та політичним тискам та надавати якісну інформацію громадянам, хоча реалізація цієї реформи стикалася з численними викликами від недостатнього фінансування до політичного втручання.

Цифровізація комунікаційних зусиль відображала адаптацію європейських інформаційних стратегій до зміни медіа-ландшафту, де традиційні канали комунікації через телебачення та друковані медіа поступалися місцем цифровим платформам та соціальним мережам як основним джерелам інформації для значної частини населення, особливо молодших вікових груп. Делегація ЄС в Україні розвинула активну присутність у соціальних мережах Facebook, Twitter, Instagram та YouTube, де регулярно публікувала контент про діяльність ЄС в Україні, європейську підтримку реформ, успішні приклади співпраці та спростування поширеної дезінформації, причому стиль комунікації адаптувався до специфіки кожної платформи від коротких візуальних повідомлень в Instagram до детальних аналітичних матеріалів на веб-сайті делегації [44, с. 267]. Використання інфлюенсерів та лідерів думок для просування європейських меседжів серед їхніх аудиторій представляло інноваційний підхід, який визнавав важливість довіри до джерела інформації та ефективність особистих рекомендацій у формуванні громадської думки, хоча цей підхід мав бути збалансованим з потребою забезпечити автентичність та уникнути сприйняття інфлюенсерів як купленої рупори іноземного актора.

Виклики та обмеження євроінтеграційної комунікації у період до повномасштабного вторгнення були пов'язані як з об'єктивними факторами складності та амбівалентності європейської політики щодо України, так і з ресурсними та інституційними обмеженнями європейських комунікаційних структур у протистоянні з масштабними російськими дезінформаційними кампаніями, які мали значно більші ресурси та меншу обтяженість етичними та правовими обмеженнями у виборі методів впливу. Розбіжності між риторикою та практикою у політиці окремих держав-членів ЄС щодо України створювали

комунікаційні виклики, коли публічні заяви про підтримку європейських прагнень України контрастували з обережністю або навіть опором конкретних кроків щодо надання перспективи членства, що давало матеріал для критики європейської непослідовності та підживлювало скептицизм щодо щирості європейських намірів [10, с. 201]. Повільність видимих результатів від співпраці з ЄС у поєднанні з високими очікуваннями, сформованими під час Революції Гідності, створювала відчуття розчарування у частини суспільства, яке важко було подолати комунікаційними засобами без реальних змін у якості життя та функціонуванні державних інституцій, що підкреслювало обмеженість інформаційної політики у відриві від субстантивних політичних та економічних результатів співпраці.

Таким чином, інформаційні пріоритети Європейського Союзу щодо України у період до початку повномасштабної війни концентрувалися навколо підтримки євроінтеграційних процесів через інформування про можливості та вимоги європейської інтеграції, формування позитивного іміджу ЄС як надійного партнера та джерела стабільності, протидії російській дезінформації та зміцнення медіа-екосистеми України через підтримку незалежної журналістики та медіаграмотності. Ці пріоритети реалізовувалися через розгалужену систему комунікаційних інструментів від традиційної публічної дипломатії та культурних обмінів до цифрових кампаній у соціальних мережах та підтримки українських медіа, причому європейські підходи еволюціонували від загальної промоції європейських цінностей до більш цілеспрямованих зусиль з формування інформаційної стійкості українського суспільства у відповідь на зростаючі російські інформаційні загрози. Водночас ефективність європейської інформаційної політики обмежувалася як об'єктивними чинниками складності та повільності реформ, так і розбіжностями між риторикою та практикою у політиці окремих європейських держав, що створювало напругу між комунікаційними меседжами та реальністю європейсько-українських відносин, яку складно було подолати навіть найдосконалішими комунікаційними стратегіями. Повномасштабне російське вторгнення радикально змінило контекст та пріоритети європейської інформаційної політики щодо України,

створивши як нові виклики, так і можливості для поглиблення інформаційної співпраці у протистоянні спільній загрозі.

2.2. Реакція ЄС на російське повномасштабне вторгнення: інформаційні наративи та кампанії підтримки України

Повномасштабне російське вторгнення в Україну двадцять четвертого лютого дві тисячі двадцять другого року спричинило фундаментальну трансформацію інформаційної політики Європейського Союзу щодо України, коли європейські інституції зіткнулися з безпрецедентною необхідністю оперативно реагувати на найбільший збройний конфлікт у Європі з часів Другої світової війни та формувати ефективну комунікаційну відповідь на масштабну російську інформаційну кампанію виправдання агресії. Швидкість та рішучість європейської реакції як у політичній, так і в інформаційній сферах контрастувала з попередньою обережністю багатьох держав-членів ЄС та відображала глибоке потрясіння європейських суспільств від бруталного порушення основоположних принципів міжнародного права та безпосередньої загрози європейському мирному порядку, що створювало сприятливі умови для мобілізації європейської солідарності з Україною [27, с. 89]. Інформаційна політика ЄС у відповідь на повномасштабне вторгнення характеризувалася безпрецедентною координацією між європейськими інституціями та державами-членами, узгодженістю між комунікаційними меседжами та конкретними політичними діями у вигляді санкцій проти Росії та підтримки України, а також активним залученням цифрових інструментів для досягнення глобальних аудиторій у протистоянні з російськими наративами виправдання агресії, що відображало еволюцію європейського розуміння критичної важливості інформаційного виміру сучасних конфліктів.

Створення антивоєнних та проукраїнських наративів стало центральним завданням європейської інформаційної політики у перші дні та тижні після початку повномасштабного вторгнення, коли європейські інституції усвідомили необхідність не лише засуджувати російську агресію, але й формувати

переконливі альтернативні інтерпретації конфлікту, які б протистояли російській пропаганді та мобілізували міжнародну підтримку для України. Базовий наратив європейської комунікаційної стратегії позиціонував російське вторгнення як неспровоковану та невиправдану агресію проти суверенної демократичної держави, що представляє фронтальну атаку на основоположні принципи міжнародного права та європейської безпекової архітектури, причому цей наратив підкріплювався документованими свідченнями російських військових злочинів, руйнування цивільної інфраструктури та гуманітарної катастрофи, спричиненої російською агресією [40, с. 156]. Наголос на порушенні Росією не лише українського суверенітету, але й фундаментальних норм міжнародного порядку мав мобілізувати підтримку не лише серед європейських аудиторій, але й у глобальному контексті, де багато країн виявляли стриманість у засудженні російської агресії через історичні зв'язки з Москвою або прагматичні економічні інтереси.

Персоналізація конфлікту через фокус на героїчному опорі українського народу та особисто президента Володимира Зеленського став потужним наративним інструментом, який дозволив перетворити абстрактні геополітичні процеси на емоційно резонуючу історію боротьби за свободу та гідність проти брутальної агресії, що знайшло відгук у європейських суспільствах та створило безпрецедентну хвилю солідарності з Україною. Образ президента Зеленського як лідера, який відмовився залишити Київ та очолив опір своєї країни, активно просувався європейськими лідерами та медіа, причому його виступи у європейських парламентах транслювалися у прямому ефірі та створювали потужний емоційний вплив на європейську громадську думку [52, с. 234]. Наратив про український народ, який героїчно захищає не лише власну незалежність, але й європейські цінності демократії та свободи від авторитарної агресії, резонував з європейською ідентичністю та створював відчуття спільної долі між Україною та Європою, що полегшувало прийняття рішень про масштабну військову та фінансову підтримку України навіть за умови значних економічних витрат для європейських країн у вигляді енергетичної кризи та інфляційного тиску.

Контрнарратив щодо російських виправдань агресії став критично важливим компонентом європейської інформаційної стратегії, оскільки російська пропаганда активно просуvala альтернативні інтерпретації конфлікту від заяв про денацифікацію та демілітаризацію України до звинувачень НАТО у провокуванні конфлікту через розширення на схід, які знаходили певний резонанс не лише у глобальному південному регіоні, але й серед частини європейських аудиторій. Європейські інституції систематично спростовували російські наративи через документування фактів російської агресії, демонстрацію абсурдності заяв про загрози Росії з боку України, спростування брехні про геноцид російськомовного населення та викриття маніпуляцій щодо біологічних лабораторій та інших конспірологічних теорій, які просуvalися російською пропагандою [34, с. 178]. Стратегія європейського контрнарративу базувалася на поєднанні фактичного спростування конкретних елементів російської пропаганди з просуванням альтернативної рамки інтерпретації, яка позиціонувала конфлікт не як протистояння між Росією та Заходом, а як боротьбу між авторитарною агресією та правом націй на самовизначення, що мало ширший міжнародний резонанс та потенціал для мобілізації підтримки за межами традиційних західних союзників.

Публічні заяви високопосадовців Європейського Союзу відіграли критичну роль у формуванні та трансляції європейської позиції щодо російської агресії, причому координація та узгодженість цих заяв між різними інституціями ЄС та державами-членами була значно вищою, ніж у попередніх кризах, що відображало ефективність механізмів стратегічних комунікацій та політичну волю до демонстрації єдності перед лицем екзистенційної загрози. Президентка Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн стала одним з найбільш видимих європейських лідерів у підтримці України через численні візити до Києва, публічні виступи на підтримку українського членства в ЄС та особисту комунікацію з президентом Зеленським, що транслувалася європейськими та глобальними медіа, створюючи символічне послання про незламну європейську солідарність [31, с. 201]. Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Жозеп Боррель координував зовнішньополітичні

комунікації держав-членів та забезпечував узгодженість європейських меседжів у міжнародних форматах від Організації Об'єднаних Націй до регіональних організацій, причому його публічні виступи систематично наголошували на довгостроковому характері європейської підтримки України та рішучості ЄС протистояти російській агресії незалежно від економічних витрат.

Резолюції Європейського Парламенту забезпечували додаткову легітимізацію європейської позиції через демонстрацію широкої підтримки серед представників різних політичних течій від лівих до правих, які об'єдналися у засудженні російської агресії та підтримці України, що посилювало кредитність європейських заяв та ускладнювало російські спроби представити підтримку України як нав'язану європейським суспільством політичними елітами. Європейський Парламент прийняв серію резолюцій, які засуджували російські воєнні злочини, закликали до посилення санкцій проти Росії, вимагали додаткової військової та фінансової допомоги Україні та підтримували надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС, причому ці резолюції приймалися переважною більшістю голосів, що демонструвало міцний консенсус усередині європейських політичних інституцій [41, с. 267]. Символічні акції на кшталт вивішування українських прапорів на будівлях європейських інституцій, підсвічування будівель у синьо-жовті кольори та запрошення українських лідерів для виступів у Європейському Парламенті створювали потужні візуальні образи солідарності, які трансливалися глобальними медіа та соціальними мережами, досягаючи мільярдів людей у всьому світі та формуючи міжнародне сприйняття конфлікту як протистояння між демократією та авторитаризмом.

Інформаційні ініціативи на підтримку України включали широкий спектр комунікаційних активностей від кампаній у соціальних мережах та організації публічних заходів до створення спеціалізованих інформаційних платформ та координації з українськими комунікаційними структурами для забезпечення узгодженості меседжів та максимальної ефективності спільних зусиль. Делегація ЄС в Україні радикально інтенсифікувала свою комунікаційну діяльність після початку повномасштабного вторгнення, переорієнтувавшись від довгострокових

євроінтеграційних тем до оперативного висвітлення європейської підтримки України у різних формах від гуманітарної допомоги та фінансової асистенції до військової підтримки та санкцій проти Росії, причому частота публікацій у соціальних мережах зросла в кілька разів, а формати адаптувалися до кризового контексту з акцентом на оперативність та візуальну привабливість контенту [22, с. 145]. Координація з українськими урядовими комунікаторами дозволила забезпечити синергію між українськими та європейськими меседжами, коли конкретні приклади європейської допомоги висвітлювалися як українськими, так і європейськими каналами, що підсилювало їхній вплив на цільові аудиторії та демонструвало єдність у протистоянні російській агресії.

Кампанії підтримки України у європейських суспільствах мали на меті не лише інформувати громадян про європейську політику щодо війни, але й мобілізувати громадську підтримку для довгострокової асистенції Україні навіть у контексті зростаючих економічних труднощів, спричинених енергетичною кризою та інфляційним тиском, що вимагало переконливої аргументації про життєво важливі інтереси ЄС у підтримці України та довгострокові наслідки потенційної поразки України для європейської безпеки. Публічні кампанії підкреслювали солідарність європейських народів з українським народом через організацію масових акцій підтримки, збір гуманітарної допомоги, прийом українських біженців та інші форми громадської мобілізації, які демонстрували, що підтримка України не обмежується офіційними рішеннями політичних інституцій, але відображає глибоке співчуття та готовність європейських громадян ділитися тягарем допомоги постраждалим від війни [73, с. 234]. Наратив про економічні жертви, які несуть європейські суспільства через санкції проти Росії та енергетичну кризу, був переосмислений не як невинуватий тягар, а як необхідну ціну за захист фундаментальних принципів міжнародного права та запобігання подальшій російській агресії, яка могла б загрожувати безпосередньо європейським країнам, що мало переконати громадян у раціональності та моральній необхідності підтримки України навіть за умови особистих економічних труднощів.

Глобальний вимір європейських комунікаційних кампаній відображав

усвідомлення, що боротьба за міжнародну підтримку України не обмежується європейським простором, але включає критично важливі регіони глобального півдня, де російські наративи про західний неоколоніалізм та подвійні стандарти знаходили певний резонанс та створювали перешкоди для консолідації міжнародної коаліції на підтримку України. Європейські делегації у країнах Африки, Азії та Латинської Америки отримали інструкції активізувати комунікаційну роботу з поясненням європейської позиції щодо війни в Україні, спростуванням російських наративів та демонстрацією глобальних наслідків російської агресії від загроз продовольчій безпеці через блокування українського зернового експорту до підриву принципів міжнародного права, на яких базується безпека всіх малих та середніх держав [62, с. 178]. Адаптація європейських меседжів до специфіки різних регіональних контекстів була критично важливою, оскільки аргументи, що резонували з європейськими аудиторіями, не обов'язково мали такий же ефект у країнах з різним історичним досвідом та геополітичними пріоритетами, що вимагало глибокого розуміння локальних дискурсів та чутливостей для ефективної комунікації європейської позиції.

Цифрові інструменти та соціальні мережі відіграли безпрецедентну роль у європейських інформаційних кампаніях підтримки України, дозволяючи швидко досягати глобальних аудиторій, обходити традиційні медіа-гейткіпери та створювати вірусний контент, який органічно поширювався користувачами соціальних мереж без необхідності великих рекламних бюджетів. Європейські інституції значно розширили свою присутність у соціальних мережах та активно використовували візуальний контент від інфографіки з даними про європейську допомогу Україні до відео з місць подій та свідчень очевидців російських воєнних злочинів, які створювали емоційний вплив та мобілізували підтримку значно ефективніше, ніж традиційні текстові формати [55, с. 234]. Координація з впливовими користувачами соціальних мереж, блогерами та онлайн-спільнотами дозволила ампліфікувати європейські меседжі через довірені джерела інформації для різних цільових аудиторій, причому ця стратегія була особливо ефективною для досягнення молодших демографічних груп, які менше довіряють офіційним урядовим комунікаціям та більше покладаються на

рекомендації лідерів думок у своїх онлайн-спільнотах.

Виклики у формуванні ефективних антивоєнних наративів були пов'язані як з об'єктивною складністю міжнародної ситуації та різноманітністю інтересів різних акторів, так і з особливостями сучасного інформаційного середовища, де фрагментація аудиторій, інформаційні бульбашки та алгоритмічне курування контенту ускладнюють досягнення спільного розуміння фактів та формування широкого консенсусу навколо інтерпретації подій. Напруга між необхідністю мобілізувати емоційну підтримку для України та важливістю зберегти кредитбільність через точність фактів та уникнення перебільшень або маніпуляцій вимагала постійного балансування у європейській комунікаційній стратегії, оскільки будь-які викриті неточності або перебільшення могли бути використані російською пропагандою для дискредитації всієї європейської наративної конструкції [50, с. 156]. Втома від війни у європейських суспільствах у міру затягування конфлікту створювала додатковий виклик для підтримання високого рівня уваги та солідарності з Україною, що вимагало постійного оновлення комунікаційних стратегій та пошуку нових способів утримання війни в Україні у фокусі громадської уваги навіть у контексті інших криз та викликів, що конкурують за обмежену увагу громадськості та медіа.

Таким чином, реакція Європейського Союзу на російське повномасштабне вторгнення в інформаційній сфері характеризувалася безпрецедентною швидкістю, рішучістю та координацією у формуванні антивоєнних та проукраїнських наративів, які позиціонували російську агресію як фронтальну атаку на міжнародний правовий порядок та мобілізували широку підтримку України у європейських суспільствах та на глобальному рівні. Поєднання публічних заяв високопосадовців, резолюцій європейських інституцій, масштабних комунікаційних кампаній у традиційних та цифрових медіа створило потужний наративний контрапункт російській пропаганді та сформувало міжнародне сприйняття конфлікту як протистояння між демократичними цінностями та авторитарною агресією, що полегшило консолідацію західної підтримки для України. Водночас ефективність європейських комунікаційних зусиль обмежувалася об'єктивними факторами

складності глобального інформаційного середовища, регіональними відмінностями у сприйнятті конфлікту та викликами підтримання довгострокової мобілізації у контексті зростаючої втоми від війни, що вимагало постійної адаптації комунікаційних стратегій до мінливих обставин. Поряд з наративною роботою критично важливими стали конкретні механізми протидії російській дезінформації, які вимагали не лише спростування брехні, але й системних зусиль з блокування російських пропагандистських каналів та зміцнення інформаційної стійкості як європейських суспільств, так і України.

2.3. Європейські механізми протидії російській дезінформації щодо України

Системна протидія російській дезінформації щодо України стала одним з найбільш критичних пріоритетів європейської інформаційної політики після початку повномасштабного вторгнення, коли масштаб, інтенсивність та координація російських дезінформаційних кампаній досягли безпрецедентного рівня, що вимагало якісно нової відповіді від європейських інституцій через поєднання технологічних, регуляторних та комунікаційних інструментів для захисту цілісності європейського інформаційного простору. Еволюція європейського підходу до протидії дезінформації відображала поступове усвідомлення обмеженості традиційних методів факт-чекінгу та спростування окремих неправдивих тверджень у контексті систематичних інформаційних операцій, які використовують складні технології від ботів та тролів до координованих кампаній у соціальних мережах для досягнення стратегічних цілей дестабілізації демократичних суспільств та підриву довіри до інституцій [48, с. 89]. Російська дезінформація щодо України після двадцять четвертого лютого характеризувалася не лише обсягом та інтенсивністю, але й особливою цинічністю у викривленні реальності від заперечення очевидних воєнних злочинів до звинувачення жертв агресії у провокуванні конфлікту, що створювало морально-етичний імператив для рішучої європейської відповіді поряд з прагматичними міркуваннями захисту інформаційної безпеки.

Діяльність East StratCom Task Force набула якісно нового значення після початку повномасштабної війни, коли цей підрозділ Європейської служби зовнішніх дій перетворився з переважно аналітичної структури, що документує кейси дезінформації, на оперативний центр координації європейської відповіді на російські інформаційні операції через розширення мандату, збільшення ресурсів та поглиблення співпраці з державами-членами та партнерами. East StratCom інтенсифікувала моніторинг російських державних медіа, пропагандистських каналів у соціальних мережах та координуваних дезінформаційних кампаній, що дозволило виявляти патерни російської інформаційної активності, прогнозувати майбутні наративні напрями та розробляти превентивні стратегії протидії до того, як конкретні дезінформаційні меседжі досягають масштабного поширення [37, с. 201]. Аналітична робота підрозділу включала не лише ідентифікацію окремих неправдивих тверджень, але й системний аналіз російської інформаційної стратегії, виявлення ключових наративів та їхньої еволюції у відповідь на розвиток подій на полі бою та міжнародній арені, що дозволяло європейським комунікаторам розробляти більш ефективні контрнاراتивні стратегії, які б адресували не лише поверхневі прояви дезінформації, але й глибинні наративні структури російської пропаганди.

База даних EUvsDisinfo стала критично важливим інструментом для документування російської дезінформації та забезпечення публічного доступу до верифікованої інформації про патерни та методи російських інформаційних операцій, що дозволило журналістам, дослідникам, факт-чекерам та громадянському суспільству самостійно аналізувати російську пропаганду та розробляти власні стратегії протидії. До кінця дві тисячі двадцять третього року база даних містила понад шістнадцять тисяч документованих кейсів дезінформації, причому після початку повномасштабної війни темпи додавання нових кейсів зросли в кілька разів, що відображало інтенсифікацію російських інформаційних операцій та розширення спроможностей East StratCom з моніторингу дезінформації [36, с. 267]. Публічність та прозорість документування дезінформації служила кількома цілями одночасно, від

підвищення обізнаності про методи російської пропаганди та зниження її ефективності через розкриття маніпулятивних технік до створення доказової бази для можливого притягнення відповідальних осіб до відповідальності за систематичне поширення дезінформації та підбурювання до насильства, хоча практична реалізація юридичної відповідальності залишається складним викликом у міжнародному контексті.

Координація між національними органами держав-членів ЄС у протидії дезінформації значно поглибилася після початку повномасштабного вторгнення через розширення системи швидкого оповіщення, створення спільних робочих груп та регулярний обмін даними про виявлені дезінформаційні кампанії, підозрілу активність у соціальних мережах та спроби іноземного втручання в інформаційний простір. Система швидкого оповіщення про дезінформацію дозволила забезпечити майже реального часу обмін інформацією між компетентними органами різних країн, що було критично важливим для оперативного реагування на транснаціональні дезінформаційні кампанії, які одночасно таргетували аудиторії у кількох європейських країнах через адаптовані до локального контексту версії базових російських наративів [66, с. 145]. Проте ефективність координації обмежувалася різними національними підходами до балансування між свободою вираження та протидією дезінформації, від ліберальних моделей з мінімальним втручанням до більш інтервенціоністських підходів, що створювало певну неузгодженість у європейській відповіді та можливості для експлуатації цих розбіжностей російськими пропагандистами.

Запровадження санкцій проти російських пропагандистських медіа представляло радикальний відхід від традиційної європейської прихильності до свободи медіа та обмеженого регуляторного втручання, відображаючи усвідомлення екзистенційної загрози, яку російська державна пропагандистська машина представляє для європейської інформаційної безпеки в умовах повномасштабної війни. Блокування Russia Today та Sputnik на території Європейського Союзу у березні дві тисячі двадцять другого року стало безпрецедентним кроком, коли європейські регулятори заборонили трансляцію

та розповсюдження контенту цих медіа через супутникові платформи, кабельні мережі, інтернет-провайдерів та цифрові платформи з аргументацією, що ці канали функціонують як інструменти російської державної пропаганди та інформаційної війни проти ЄС і його держав-членів [7, с. 178]. Юридичною основою для цих санкцій стало рішення Ради ЄС, яке кваліфікувало діяльність цих медіа як частину систематичної інформаційної маніпуляції та спотворення фактів з боку Російської Федерації у контексті агресії проти України, що становить загрозу громадському порядку та безпеці Союзу, хоча ці заходи викликали дебати щодо їхньої сумісності з принципами свободи медіа та можливого створення прецеденту для обмеження легітимних медіа під приводом боротьби з дезінформацією.

Імплементація санкцій проти російських пропагандистських медіа виявила складності забезпечення ефективності заборони у цифровому середовищі, де контент може поширюватися через множинні платформи, обходити географічні блокування через технологічні засоби та досягати аудиторій через непрямі канали від незалежних ретрансляторів до координованих мереж у соціальних мережах. Цифрові платформи, зокрема Meta, YouTube та TikTok, співпрацювали з європейськими регуляторами у блокуванні офіційних акаунтів Russia Today та Sputnik, проте контент цих медіа продовжував поширюватися через альтернативні акаунти, фрагментацію та перепублікацію третіми сторонами, що демонструвало обмеженість технічних заборон у протидії систематичним інформаційним операціям [44, с. 234]. Російські пропагандистські структури адаптувалися до європейських санкцій через створення нових медіа-брендів, використання проксі-каналів у третіх країнах та перехід на децентралізовані платформи, що ускладнювало регуляторний контроль, причому ця адаптація відбувалася значно швидше, ніж європейські регулятори могли оновлювати списки санкціонованих медіа та розширювати технічні заходи блокування.

Блокування пропагандистських каналів РФ супроводжувалося інтенсивними дебатами у європейському суспільстві щодо легітимності та доцільності цензурних заходів, де критики стверджували про порушення фундаментальних принципів свободи інформації та створення небезпечного

прецеденту для можливих зловживань, тоді як прихильники наголошували на виняткових обставинах війни та необхідності захисту європейського інформаційного простору від систематичної токсичної пропаганди. Аргументація на користь блокування базувалася на розрізненні між легітимними медіа, навіть якщо вони представляють упереджену чи критичну перспективу, та інструментами державної пропаганди, які систематично поширюють дезінформацію, виправдовують воєнні злочини та підбурюють до ненависті як частину координованої інформаційної війни, що виводить їх за межі захисту свободи медіа [10, с. 201]. Європейський суд з прав людини та Суд Європейського Союзу розглядали скарги російських медіа на санкції, причому судові рішення мали критичне значення для визначення юридичних меж допустимих обмежень свободи медіа в екстраординарних обставинах та формування прецедентів для майбутніх подібних ситуацій, хоча остаточні юридичні оцінки можуть зайняти роки через складність балансування конкуруючих правових принципів.

Співпраця з цифровими платформами у протидії дезінформації інтенсифікувалася після початку повномасштабної війни через посилення тиску європейських регуляторів на платформи щодо прийняття більш агресивних заходів проти російської пропаганди та дезінформації, що включало не лише блокування офіційних російських державних медіа, але й протидію координованим неавтентичним мережам, боті-фермам та іншим технологічним інструментам поширення дезінформації. Кодекс практик щодо дезінформації був посилений у червні дві тисячі двадцять другого року через включення більш конкретних зобов'язань платформ щодо моніторингу та звітування про дезінформацію, співпраці з незалежними факт-чекерами, демонетизації акторів дезінформації та забезпечення прозорості політичної реклами, причому виконання цих зобов'язань моніторувалося Європейською Комісією через регулярні звіти та загроза застосування примусових заходів у рамках Акту про цифрові послуги [73, с. 267]. Проте ефективність співпраці з платформами обмежувалася як технічними складнощами ідентифікації дезінформації у реальному часі серед величезних обсягів контенту, так і комерційними

стимулами платформ максимізувати залученість користувачів, що часто суперечить ефективній модерації контенту, оскільки сенсаційний та емоційно заряджений контент, включаючи дезінформацію, генерує більше взаємодій та рекламних доходів.

Інформаційна підтримка української стійкості стала критично важливим напрямом європейської діяльності, що виходив за межі традиційної протидії дезінформації та включав проактивні зусилля з посилення спроможностей українських медіа, підтримки незалежної журналістики та розвитку медіаграмотності українського суспільства для забезпечення довгострокової інформаційної безпеки та стійкості до російських маніпулятивних впливів. Європейський Союз значно збільшив фінансування програм підтримки українських медіа після початку повномасштабної війни, визнаючи критичну роль незалежної журналістики у забезпеченні інформування громадян, документуванні воєнних злочинів та підтримці суспільної єдності у протистоянні агресору, причому ця підтримка включала як прямі гранти для медіа-організацій, так і програми тренінгів для журналістів з безпеки, верифікації інформації та висвітлення конфлікту [62, с. 145]. Особлива увага приділялася підтримці регіональних медіа та медіа мовами національних меншин, оскільки саме ці сегменти медіа-екосистеми були найбільш вразливими до фінансових труднощів та російського інформаційного впливу, що створювало ризики формування інформаційних пустель, які могли б бути заповнені російською пропагандою.

Розвиток критичного мислення та медіаграмотності в українському суспільстві розглядався як довгострокова інвестиція у формування стійкості до будь-яких форм маніпулятивних інформаційних впливів через надання громадянам інструментів для самостійної оцінки достовірності інформації, розпізнавання маніпулятивних технік та навігації у складному інформаційному середовищі. Європейські програми підтримки медіаграмотності в Україні охоплювали різні цільові групи від шкільних та університетських освітніх програм до тренінгів для вчителів, державних службовців, журналістів та представників громадянського суспільства, причому ці програми адаптувалися

до воєнного контексту через включення модулів про специфіку військової пропаганди, психологічні операції та інформаційну війну [55, с. 178]. Інтеграція медіаграмотності у шкільні навчальні програми розглядалася як особливо важлива довгострокова інвестиція, оскільки формування критичного ставлення до інформації у дітей та підлітків може мати трансформативний ефект на суспільну стійкість до дезінформації у наступних десятиліттях, хоча результати таких освітніх програм можуть бути оцінені лише у довгостроковій перспективі.

Технічна допомога українським державним комунікаційним структурам включала передачу європейського досвіду стратегічних комунікацій, підтримку розвитку українських спроможностей з моніторингу дезінформації та координації міжвідомчої комунікаційної роботи для забезпечення узгодженості урядових меседжів у внутрішній та зовнішній комунікації. Європейські експерти зі стратегічних комунікацій надавали консультації українським колегам щодо розробки комунікаційних стратегій, кризової комунікації, цифрової дипломатії та протидії дезінформації, причому ця співпраця базувалася на принципі партнерства та взаємного навчання, оскільки український досвід протистояння російській інформаційній агресії у воєнних умовах був унікальним та цінним також для європейських практиків [50, с. 234]. Створення Центру протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України отримало підтримку з боку європейських партнерів через надання технічного обладнання, програмного забезпечення для моніторингу соціальних мереж та тренінги для персоналу, що дозволило українським структурам побудувати спроможності, подібні до європейських механізмів протидії дезінформації, хоча адаптовані до специфічного контексту країни, що перебуває у стані війни.

Виклики у забезпеченні ефективності європейських механізмів протидії дезінформації були пов'язані з фундаментальною асиметрією між демократичними обмеженнями європейських підходів, що мають поважати свободу вираження та уникати надмірного втручання в інформаційний простір, та авторитарними методами російської інформаційної війни, яка не обтяжена етичними чи правовими обмеженнями у виборі методів та готова систематично порушувати будь-які норми для досягнення стратегічних цілей. Адаптація

російських пропагандистських структур до європейських контрзаходів відбувалася значно швидше, ніж європейські регулятори могли оновлювати свої стратегії, що створювало постійну гонку між мірами та контрмірами, де європейська сторона часто виявлялася у реактивній позиції замість проактивного формування інформаційного середовища [48, с. 201]. Фрагментація європейського інформаційного простору за національними, мовними та політичними лініями створювала додаткові вразливості, оскільки дезінформація могла ефективно таргетувати конкретні сегменти європейських суспільств через експлуатацію локальних розколів, історичних образ та політичних поляризацій, що вимагало більш нюансованих та контекстуально чутливих підходів до протидії, ніж універсальні загальноєвропейські стратегії могли забезпечити.

Таким чином, європейські механізми протидії російській дезінформації щодо України після початку повномасштабного вторгнення характеризувалися безпрецедентною рішучістю та готовністю використовувати сильні заходи від санкцій проти пропагандистських медіа до посиленого тиску на цифрові платформи, що відображало еволюцію європейського розуміння екзистенційного характеру інформаційної загрози та необхідності комплексної відповіді через поєднання регуляторних, технологічних та комунікаційних інструментів. Діяльність East StratCom Task Force та база даних EUvsDisinfo забезпечили систематичне документування та аналіз російської дезінформації, що дозволило глибше зрозуміти паттерни та методи інформаційних операцій та розробити більш ефективні стратегії протидії, хоча обмеженість ресурсів та складність моніторингу величезних обсягів контенту залишалися значними викликами. Запровадження санкцій проти російських пропагандистських медіа представляло радикальний крок, який викликав легітимні дебати про баланс між інформаційною безпекою та свободою медіа, проте європейські інституції виправдовували ці заходи виняковими обставинами війни та систематичним характером російської інформаційної агресії, що виходить за межі легітимної журналістської діяльності. Підтримка інформаційної стійкості України через фінансування медіа, розвиток медіаграмотності та технічну допомогу державним комунікаційним структурам відображала розуміння довгострокового характеру

інформаційного протистояння та необхідності посилення внутрішніх спроможностей України для самостійного захисту свого інформаційного простору, що відповідало загальній логіці європейської підтримки української державності та суверенітету у всіх вимірах від військового до інформаційного.

Висновки до розділу 2

Аналіз інформаційної політики Європейського Союзу щодо України в умовах російської агресії виявляє фундаментальну трансформацію європейських підходів, пріоритетів та інструментів у відповідь на повномасштабне вторгнення двадцять четвертого лютого дві тисячі двадцять другого року, коли європейські інституції зіткнулися з необхідністю радикально переосмислити власну роль у протистоянні інформаційній агресії та підтримці партнера, який опинився на передовій війни за європейські цінності та міжнародний правовий порядок. Еволюція від зваженої євроінтеграційної комунікації передвоєнного періоду до мобілізації всіх доступних інформаційних ресурсів для підтримки України та протидії російській пропаганді відображає глибину потрясіння європейських суспільств від російської агресії та усвідомлення екзистенційного характеру загроз, які війна в Україні представляє для європейської безпеки та стабільності.

У передвоєнний період інформаційні пріоритети ЄС щодо України концентрувалися навколо підтримки євроінтеграційних процесів через систематичне інформування українського суспільства про можливості та вимоги європейської інтеграції, формування позитивного іміджу Європейського Союзу як надійного партнера та джерела стабільності, а також протидію російській дезінформації про ЄС та європейську інтеграцію України, що просувалася через множинні канали від державних пропагандистських медіа до координованих мереж у соціальних мережах. Євроінтеграційна комунікація базувалася на поєднанні просування загальних європейських цінностей демократії та верховенства права з демонстрацією конкретних практичних вигод від співпраці з ЄС для різних груп українського суспільства, що мало протидіяти скептицизму щодо перспектив інтеграції та формувати реалістичні очікування щодо

складності реформ. Проте ефективність цих зусиль обмежувалася об'єктивними факторами повільності видимих результатів від співпраці, розбіжностями між риторикою та практикою у політиці окремих держав-членів щодо перспектив українського членства, а також масштабними російськими дезінформаційними кампаніями, які мали значно більші ресурси та меншу обтяженість етичними обмеженнями у виборі методів впливу на українське суспільство.

Повномасштабне російське вторгнення спричинило якісний стрибок у інтенсивності, координації та рішучості європейської інформаційної політики щодо України, коли створення потужних антивоєнних та проукраїнських наративів стало абсолютним пріоритетом для європейських інституцій у протистоянні з російською пропагандою виправдання агресії та формуванні міжнародної підтримки для України. Базовий європейський наратив позиціонував російське вторгнення як неспровоковану агресію проти суверенної держави та фронтальну атаку на міжнародний правовий порядок, причому цей наратив підкріплювався документованими свідченнями воєнних злочинів, систематичним засудженням російських дій високопосадовцями ЄС та безпрецедентною координацією між європейськими інституціями у формуванні узгоджених меседжів. Персоналізація конфлікту через фокус на героїчному опорі українського народу та президента Зеленського створила емоційно резонуючу історію, яка мобілізувала безпрецедентну хвилю солідарності у європейських суспільствах та полегшила прийняття рішень про масштабну підтримку України навіть за умови значних економічних витрат для європейських країн.

Публічні заяви європейських лідерів, резолюції Європейського Парламенту та масштабні комунікаційні кампанії у традиційних та цифрових медіа створили потужний наративний контрапункт російській пропаганді та сформували міжнародне сприйняття конфлікту як протистояння між демократичними цінностями та авторитарною агресією, що було критично важливим для консолідації західної підтримки та ускладнення російських спроб ізолювати Україну дипломатично. Узгодженість між комунікаційними меседжами та конкретними політичними діями у вигляді санкцій проти Росії,

військової та фінансової допомоги Україні посилювала кредитність європейської позиції та демонструвала серйозність європейських намірів підтримувати Україну у довгостроковій перспективі, що контрастувало з попередніми періодами, коли розбіжності між риторикою та практикою підірвали довіру до європейських заяв.

Механізми протидії російській дезінформації щодо України були радикально посилені після початку повномасштабної війни через розширення діяльності East StratCom Task Force, запровадження безпрецедентних санкцій проти російських пропагандистських медіа та інтенсифікацію співпраці з цифровими платформами у блокуванні дезінформації та координованих неавтентичних мереж. Блокування Russia Today та Sputnik на території ЄС представляло радикальний відхід від традиційної європейської прихильності до свободи медіа та відображало усвідомлення екзистенційної загрози, яку систематична державна пропаганда представляє для європейської інформаційної безпеки в умовах війни, хоча ці заходи викликали легітимні дебати про баланс між безпекою та фундаментальними свободами. База даних EUvsDisinfo стала критично важливим інструментом для систематичного документування російської дезінформації та забезпечення публічного доступу до верифікованої інформації про паттерни російських інформаційних операцій, що дозволило широкому колу акторів від журналістів до громадянського суспільства розробляти власні стратегії протидії маніпулятивним впливам.

Підтримка інформаційної стійкості України через фінансування незалежних медіа, розвиток медіаграмотності та технічну допомогу державним комунікаційним структурам відображала стратегічне розуміння довгострокового характеру інформаційного протистояння та необхідності посилення внутрішніх українських спроможностей для самостійного захисту інформаційного простору від російських маніпулятивних впливів, що відповідало загальній логіці європейської підтримки української державності у всіх вимірах. Інвестиції у розвиток критичного мислення та медіаграмотності українського суспільства розглядалися як довгострокова стратегія формування стійкості до будь-яких форм інформаційних маніпуляцій, що має трансформативний потенціал для всієї

медіа-екосистеми та суспільної здатності протистояти дезінформації у майбутньому, хоча результати таких освітніх програм можуть бути повністю оцінені лише у довгостроковій перспективі.

Водночас аналіз європейської інформаційної політики виявляє значні виклики та обмеження, що стримують ефективність протидії російській інформаційній агресії та підтримки України в інформаційному просторі. Фундаментальна асиметрія між демократичними обмеженнями європейських підходів та авторитарними методами російської інформаційної війни створює структурну невігоду для європейської сторони, яка має поважати свободу вираження, уникати надмірного втручання в інформаційний простір та дотримуватися фактичної точності, тоді як російська пропаганда не обтяжена жодними етичними чи правовими обмеженнями у виборі методів та готова систематично фабрикувати факти для досягнення стратегічних цілей. Швидка адаптація російських пропагандистських структур до європейських контрзаходів через створення нових медіа-брендів, використання проксі-каналів та перехід на децентралізовані платформи демонструє обмеженість технічних заборон та регуляторних механізмів у протистоянні з систематичними інформаційними операціями державного рівня, що вимагає постійного оновлення та вдосконалення європейських стратегій протидії.

Зростаюча втома від війни у європейських суспільствах у міру затягування конфлікту створює додатковий виклик для підтримання високого рівня уваги та солідарності з Україною, що вимагає постійного оновлення комунікаційних стратегій та пошуку нових способів утримання війни у фокусі громадської уваги у конкуренції з іншими кризами та викликами. Економічні труднощі, спричинені енергетичною кризою та інфляційним тиском, створюють сприятливе середовище для російських наративів про невиправданість жертв заради підтримки України, що вимагає переконливої аргументації про життєво важливі інтереси Європи у запобіганні російській перемозі та довгострокові наслідки потенційної поразки України для європейської безпеки. Глобальний вимір інформаційного протистояння, де російські наративи знаходять певний резонанс у країнах глобального півдня через експлуатацію постколоніальних травм та

критики західних подвійних стандартів, вимагає більш нюансованих та контекстуально чутливих європейських комунікаційних стратегій, які б враховували специфіку різних регіональних дискурсів та не покладалися виключно на аргументи, що резонують з європейськими аудиторіями.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ

3.1. Інформаційна політики ЄС у контексті війни проти України

Критична оцінка ефективності інформаційної політики Європейського Союзу щодо України в умовах повномасштабної російської агресії вимагає комплексного аналізу множинних вимірів від безпосереднього впливу на формування міжнародної підтримки України та консолідацію антиросійської коаліції до довгострокових ефектів на трансформацію європейського інформаційного простору та розвиток спроможностей протидії авторитарним інформаційним загрозам. Складність оцінювання ефективності інформаційної політики полягає у багатофакторності причинно-наслідкових зв'язків між комунікаційними зусиллями та політичними результатами, коли важко ізолювати специфічний вплив інформаційних кампаній від впливу інших факторів, що формують громадську думку та політичні рішення, таких як безпосередній досвід громадян від прийому українських біженців, економічні наслідки війни або драматичні події на полі бою, які самі по собі створюють потужний комунікаційний ефект незалежно від офіційних інформаційних зусиль [69, с. 45]. Водночас відсутність систематичної європейської інформаційної відповіді на російську агресію могла б призвести до значно гірших результатів у термінах фрагментації європейської позиції, послаблення міжнародної підтримки України та більшої ефективності російських наративів виправдання агресії, що опосередковано свідчить про важливість європейських комунікаційних зусиль навіть за складності їхнього прямого вимірювання.

Досягнення європейської інформаційної політики щодо України проявляються насамперед у безпрецедентній мобілізації європейської громадської підтримки для України та консолідації політичного консенсусу навколо необхідності рішучої відповіді на російську агресію, що дозволило європейським урядам приймати рішення про масштабну військову та фінансову допомогу, жорсткі економічні санкції проти Росії та прийняття мільйонів українських біженців навіть за умови значних економічних та соціальних витрат для європейських суспільств. Опитування громадської думки у державах-членах

ЄС протягом дві тисячі двадцять другого та дві тисячі двадцять третього років стабільно демонстрували високий рівень підтримки для України серед європейських громадян, причому ця підтримка залишалася відносно стійкою навіть у контексті зростаючих економічних труднощів, що свідчить про успішність європейських зусиль з формування сприйняття підтримки України не як альтруїстичного жесту, а як захисту фундаментальних європейських інтересів та цінностей [56, с. 178]. Швидкість та узгодженість європейської комунікаційної реакції на початок повномасштабного вторгнення контрастувала з попередніми кризами, коли розбіжності між державами-членами часто паралізували формування спільної європейської позиції, що відображало як глибину потрясіння від російської агресії, так і ефективність механізмів стратегічних комунікацій у координації європейських меседжів та забезпеченні їхньої узгодженості.

Формування міжнародного сприйняття конфлікту як протистояння між демократичними цінностями та авторитарною агресією, а не як локального пост-радянського конфлікту або продовження геополітичного суперництва між Росією та Заходом, стало важливим досягненням європейської наративної стратегії, що полегшило мобілізацію західної коаліції на підтримку України та ускладнило російські спроби легітимізувати агресію через звернення до історичних або геополітичних аргументів. Персоналізація конфлікту через фокус на героїчному опорі українського народу та президента Зеленського створила емоційно резонуючу історію, що трансформувала абстрактні геополітичні процеси у зрозумілий наратив боротьби за свободу та гідність, який знайшов відгук далеко за межами Європи та сприяв формуванню глобальної солідарності з Україною [51, с. 234]. Ефективність цього наративу підтверджується безпрецедентною увагою світових медіа до подій в Україні, масовими демонстраціями підтримки у багатьох країнах та активізацією громадянського суспільства у наданні гуманітарної допомоги українським біженцям, що свідчить про успішність європейських зусиль з мобілізації не лише офіційної політичної підтримки, але й широкої суспільної солідарності.

Протидія російській дезінформації через блокування пропагандистських

каналів, систематичне документування та спростування неправдивих наративів, підтримку незалежних медіа та розвиток медіаграмотності продемонструвала здатність Європейського Союзу мобілізувати комплексну відповідь на системні інформаційні загрози через поєднання регуляторних, технологічних та освітніх інструментів. Створення та розширення East StratCom Task Force, база даних EUvsDisinfo з понад шістнадцятьма тисячами документованих кейсів дезінформації, запровадження безпрецедентних санкцій проти російських державних медіа та посилення Кодексу практик щодо дезінформації для цифрових платформ свідчать про еволюцію європейського підходу від фрагментованих та переважно реактивних відповідей на окремі кейси дезінформації до систематичної та проактивної стратегії захисту цілісності європейського інформаційного простору [67, с. 156]. Ці досягнення створили інституційну та нормативну базу, яка може бути використана для протидії не лише російській, але й іншим формам іноземних інформаційних загроз у майбутньому, що має довгострокове стратегічне значення для європейської інформаційної безпеки.

Обмеження ефективності європейської інформаційної політики проявляються у декількох критичних вимірах, що стримують здатність ЄС досягати стратегічних цілей та адекватно протистояти російській інформаційній агресії навіть за умови значних ресурсних та інституційних інвестицій у розвиток комунікаційних спроможностей. Фундаментальна асиметрія між демократичними обмеженнями європейських підходів, що мають поважати свободу вираження, забезпечувати фактичну точність та уникати надмірного втручання в інформаційний простір, та авторитарними методами російської інформаційної війни, яка не обтяжена жодними етичними чи правовими обмеженнями та готова систематично фабрикувати факти для досягнення стратегічних цілей, створює структурну невигоду для європейської сторони у інформаційному протистоянні [72, с. 89]. Швидка адаптація російських пропагандистських структур до європейських контрзаходів через створення нових медіа-брендів, використання проксі-каналів у третіх країнах, перехід на децентралізовані платформи та експлуатацію технологічних можливостей від

ботів до генеративного штучного інтелекту демонструє обмеженість технічних заборон та регуляторних механізмів у протистоянні з систематичними інформаційними операціями державного рівня, що вимагає постійного оновлення європейських стратегій.

Географічна та соціально-демографічна нерівномірність у рівнях підтримки України всередині Європейського Союзу виявляє межі ефективності загальноєвропейських комунікаційних стратегій, коли значні відмінності у історичному досвіді, економічних обставинах, медіа-ландшафтах та політичних культурах різних держав-членів та регіонів створюють різну сприйнятливість до європейських та російських наративів. Опитування демонструють вищий рівень підтримки України у країнах Центральної та Східної Європи порівняно з деякими країнами Західної Європи, серед молодших вікових груп порівняно зі старшими, серед міських освічених верств порівняно з сільськими та менш освіченими групами, що відображає складність досягнення однорідної громадської думки у різноманітному європейському просторі навіть за умови координованих комунікаційних зусиль [60, с. 201]. Російська пропаганда ефективно експлуатує ці розколи через таргетовані кампанії, адаптовані до специфічних локальних контекстів, що підсилюють існуючі соціальні та політичні напруги та ускладнюють консолідацію європейської підтримки для довгострокової асистенції Україні.

Зростаюча втома від війни у європейських суспільствах у міру затягування конфлікту без очевидної перспективи швидкого завершення створює додатковий виклик для підтримання високого рівня уваги та солідарності з Україною, що проявляється у поступовому зниженні медійного висвітлення подій у Україні, зменшенні активності громадянського суспільства у підтримці українських біженців та зростанні політичних голосів, що критикують масштаби та тривалість європейської підтримки. Економічні труднощі, спричинені енергетичною кризою, інфляційним тиском та загальною економічною невизначеністю, створюють сприятливе середовище для російських та внутрішніх популістських наративів про невинуватість жертв заради підтримки України, що вимагає постійного оновлення комунікаційних стратегій

для утримання війни у фокусі громадської уваги та переконання громадян у життєво важливих європейських інтересах у запобіганні російській перемозі [23, с. 267]. Європейські комунікатори стикаються з дилемою балансування між необхідністю підтримувати емоційну мобілізацію через драматичні історії про страждання та героїзм та ризиком перенасичення аудиторій негативним контентом, що може призвести до відвертання уваги та емоційного виснаження замість підтримання активної солідарності.

Глобальний вимір оцінки ефективності виявляє значні обмеження європейської інформаційної політики у формуванні міжнародного сприйняття конфлікту поза західним світом, де російські наративи про західний неоколоніалізм, подвійні стандарти та провокування конфлікту через розширення НАТО знаходять певний резонанс у країнах глобального півдня з їхнім історичним досвідом колоніалізму та складними відносинами з Заходом. Результати голосувань у Генеральній Асамблеї ООН щодо резолюцій про засудження російської агресії, де значна кількість країн Африки, Азії та Латинської Америки утрималися або були відсутніми, свідчать про обмеженість успіху європейських зусиль з мобілізації глобальної підтримки та складність подолання укорінених стереотипів про Захід у незахідних суспільствах [42, с. 145]. Європейські комунікаційні стратегії, розроблені переважно для європейських аудиторій, часто виявляються недостатньо адаптованими до специфіки незахідних контекстів, де аргументи про захист міжнародного права та демократичних цінностей можуть сприйматися через призму критики західної непослідовності у застосуванні цих принципів до конфліктів у інших регіонах світу.

Вплив європейської інформаційної політики на міжнародну підтримку України проявляється не лише у прямих показниках громадської думки або політичних рішень, але й у формуванні довгострокових дискурсивних структур, що визначають інтерпретацію конфлікту та обмежують можливості для альтернативних наративів, які могли б легітимізувати російську агресію або виправдовувати байдужість міжнародного співтовариства до долі України. Встановлення міцного зв'язку між українським опором та захистом

фундаментальних принципів міжнародного порядку у глобальному дискурсі ускладнює спроби представити конфлікт як внутрішню справу пост-радянського простору або результат геополітичного суперництва, де всі сторони мають частку відповідальності, що було б значно більш сприятливим для російських інтересів [69, с. 234]. Персоналізація конфлікту через образ президента Зеленського як символу демократичного опору авторитаризму створила потужний наратив, що виходить за межі конкретних обставин війни в Україні та має потенціал резонувати з іншими контекстами боротьби за свободу та демократію у різних частинах світу, хоча довгостроковий вплив цього наративу залежить від подальшого розвитку подій та здатності підтримувати його актуальність у мінливому міжнародному середовищі.

Сприйняття європейської інформаційної політики в країнах-членах ЄС відображає складну динаміку між широкою підтримкою солідарності з Україною на принциповому рівні та зростаючою стурбованістю економічними та соціальними наслідками довгострокової підтримки у контексті множинних криз від енергетичної безпеки до інфляції та соціальної напруги. Більшість європейських громадян продовжують підтримувати надання допомоги Україні та санкції проти Росії, проте інтенсивність цієї підтримки варіюється значно між різними країнами, регіонами та соціально-демографічними групами, причому спостерігається поступове зниження готовності нести особисті економічні жертви заради підтримки України у міру затягування конфлікту [56, с. 178]. Політизація питання підтримки України у деяких державах-членах, де популістські та крайньо праві партії критикують урядову політику та закликають до зменшення залученості у конфлікті, створює додаткові виклики для підтримання консенсусу та вимагає від європейських комунікаторів постійної роботи з переконання громадян у необхідності довгострокової підтримки України незалежно від короткострокових економічних труднощів.

Глобальне сприйняття європейської позиції щодо війни в Україні демонструє розкол між західними союзниками, які загалом поділяють європейську інтерпретацію конфлікту та підтримують координовану відповідь, та значною частиною глобального півдня, де панують більш амбівалентні або

скептичні погляди на західну підтримку України та мотиви європейської політики. Опитування у країнах Африки, Азії та Латинської Америки виявляють значну частку респондентів, які вважають, що Захід несе частку відповідальності за конфлікт через розширення НАТО, або які сприймають західну підтримку України як подвійний стандарт порівняно з байдужістю до конфліктів у їхніх регіонах, що відображає успіх російської пропаганди у експлуатації постколоніальних травм та критики західної непослідовності [51, с. 267]. Європейські зусилля з пояснення власної позиції аудиторіям глобального півдня через адаптовані комунікаційні кампанії, акцент на універсальних принципах міжнародного права та демонстрацію глобальних наслідків російської агресії для продовольчої безпеки та економічної стабільності мають лише обмежений успіх у подоланні глибоко укорінених стереотипів та підозр щодо західних мотивів, що вимагає довгострокових зусиль з побудови довіри та демонстрації послідовності європейської політики.

Критичний аналіз виявляє, що найбільш значущим фактором формування громадської думки щодо війни в Україні є не стільки офіційні комунікаційні кампанії європейських інституцій, скільки безпосередній досвід громадян від взаємодії з українськими біженцями, особисті економічні наслідки енергетичної кризи та санкцій, а також висвітлення подій провідними національними медіа, які залишаються більш впливовими джерелами інформації для більшості європейських громадян порівняно з офіційними каналами ЄС. Це підкреслює важливість координації між європейським та національним рівнями комунікації, забезпечення узгодженості меседжів між європейськими інституціями та урядами держав-членів, а також роботи з національними медіа для забезпечення точного та збалансованого висвітлення європейської політики щодо України [67, с. 201]. Фрагментація європейського медіа-ландшафту за національними та мовними лініями ускладнює формування спільного європейського публічного простору, де громадяни різних країн мали б доступ до подібної інформації та могли б розвивати спільне розуміння європейських інтересів та відповідальності, що залишається довгостроковим структурним обмеженням для ефективності загальноєвропейської комунікаційної політики.

Таким чином, оцінка ефективності інформаційної політики ЄС у контексті війни проти України виявляє значні досягнення у мобілізації європейської солідарності, формуванні міжнародного сприйняття конфлікту та протидії російській дезінформації, що проявляються у безпрецедентній консолідації європейської підтримки для України та створенні інституційної бази для довгострокового захисту європейського інформаційного простору від авторитарних загроз. Водночас аналіз виявляє фундаментальні обмеження, пов'язані з асиметрією між демократичними та авторитарними методами інформаційної війни, географічною та демографічною нерівномірністю підтримки, зростаючою втомою від війни та обмеженим успіхом у формуванні сприятливого сприйняття європейської позиції у глобальному південному регіоні, що вимагає постійної адаптації та вдосконалення європейських комунікаційних стратегій. Розуміння цих досягнень та обмежень є необхідною передумовою для осмислення того, як Україна може перетворитися з об'єкта європейської інформаційної політики на повноправного партнера у формуванні спільної стратегії протистояння інформаційним загрозам, що відкриває перспективи для більш ефективної та взаємовигідної співпраці у інформаційній сфері.

3.2. Роль України як партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії

Трансформація ролі України у європейській інформаційній політиці від переважно пасивного об'єкта комунікаційних зусиль та бенефіціара підтримки до активного суб'єкта та рівноправного партнера у формуванні спільної інформаційної стратегії протистояння авторитарним загрозам відображає фундаментальну зміну у відносинах між ЄС та Україною, спричинену повномасштабною війною та безпрецедентним українським опором російській агресії, який продемонстрував не лише військову стійкість, але й високу ефективність у інформаційній сфері. Український досвід протистояння російській інформаційній агресії протягом понад десяти років від початку

гібридної війни у дві тисячі чотирнадцятому році, розвиток власних спроможностей стратегічних комунікацій, протидії дезінформації та цифрової дипломатії представляє унікальну цінність для Європейського Союзу, який лише відносно недавно почав серйозно інвестувати у розбудову інформаційної стійкості та досі зіштовхується з викликами адаптації демократичних інституцій до реалій систематичної інформаційної війни [72, с. 89]. Визнання України як суб'єкта інформаційної політики вимагає переосмислення традиційної донор-реципієнтної моделі відносин на користь моделі стратегічного партнерства, де обидві сторони вносять унікальний внесок у спільні зусилля та взаємно навчаються з досвіду одна одної, що відповідає ширшій логіці трансформації європейсько-українських відносин у напрямі поглиблення інтеграції та перспективи членства України у Європейському Союзі.

Україна як суб'єкт інформаційної політики демонструє високий рівень стратегічної автономії та інноваційності у формуванні власних підходів до комунікації, що виходять за межі простого відтворення європейських або західних моделей та відображають адаптацію до специфічного контексту країни, яка перебуває у стані екзистенційної боротьби за виживання проти значно потужнішого агресора. Створення ефективної системи урядових комунікацій, координованої Офісом Президента України та Центром стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, дозволило забезпечити узгодженість українських меседжів на міжнародній арені та швидке реагування на інформаційні виклики, причому українські комунікатори продемонстрували здатність ефективно використовувати як традиційні дипломатичні канали, так і інноваційні цифрові інструменти для досягнення глобальних аудиторій [60, с. 201]. Особлива майстерність української комунікаційної стратегії проявляється у здатності формувати емоційно резонуючі наративи, які перетворюють складні геополітичні процеси на зрозумілі історії про боротьбу добра проти зла, свободи проти тиранії, що дозволяє мобілізувати міжнародну підтримку на рівні не лише політичних еліт, але й широких суспільних верств у різних країнах світу.

Цифрова дипломатія стала сферою, де Україна продемонструвала інноваційні підходи, які можуть служити прикладом для європейських партнерів

у використанні соціальних мереж та цифрових платформ для міжнародної комунікації в умовах кризи. Активність президента Зеленського у Twitter, його відеозвернення до парламентів та громадськості різних країн, використання Instagram для демонстрації повсякденних реалій війни створили безпрецедентний рівень прямої комунікації між українським лідером та глобальними аудиторіями, минаючи традиційних медіа-посередників та дипломатичні протоколи [23, с. 267]. Український уряд активно використовував цифрові інструменти від телеграм-каналів для оперативного інформування про воєнні події до створення спеціалізованих додатків для координації гуманітарної допомоги та документування військових злочинів, що демонструє розуміння критичної важливості швидкості, прозорості та безпосередності комунікації у цифрову епоху, де інформаційні вакууми миттєво заповнюються дезінформацією та спекуляціями.

Досвід України у протидії російській дезінформації представляє унікальну цінність для Європейського Союзу, оскільки українські структури мають понад десятилітній практичний досвід боротьби з найбільш агресивною та *sophistикованою* дезінформаційною машиною у світі в умовах, коли ставки цієї боротьби є екзистенційними для держави та суспільства. Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України розробив методології моніторингу та аналізу інформаційних загроз, які поєднують технологічні інструменти автоматизованого виявлення дезінформації з експертним аналізом контексту та стратегічних цілей інформаційних операцій, що дозволяє не лише реагувати на окремі кейси дезінформації, але й розуміти системну логіку російських інформаційних кампаній [69, с. 145]. Українські факт-чекери та незалежні медіа розробили інноваційні підходи до верифікації інформації в умовах війни, коли доступ до місць подій обмежений, а обидві сторони конфлікту мають стимули маніпулювати інформацією, що вимагає особливої ретельності у перевірці джерел та використанні відкритих розвідувальних даних для підтвердження або спростування тверджень.

Спільні інструменти комунікації між Україною та Європейським Союзом еволюціонували від односторонньої підтримки європейськими структурами

українських комунікаційних ініціатив до справжньої координації, де українські та європейські комунікатори спільно розробляють стратегії, обмінюються інформацією та синхронізують меседжі для максимізації впливу на цільові аудиторії. Регулярні консультації між Центром стратегічних комунікацій України та East StratCom Task Force дозволяють забезпечити узгодженість у спростуванні російської дезінформації, коли українська сторона надає оперативну інформацію про події на місцях та російські інформаційні операції, тоді як європейська сторона забезпечує ширший контекст та доступ до ресурсів для поширення контрнарративів у європейському та глобальному просторі [56, с. 178]. Спільні інформаційні кампанії, такі як документування російських воєнних злочинів через координацію між українськими правоохоронними органами та європейськими інституціями, демонструють потенціал партнерської моделі, де кожна сторона вносить унікальні спроможності та ресурси для досягнення спільних цілей.

Цифрова дипломатія як сфера партнерства відкриває особливо багатообіцяючі перспективи, оскільки обидві сторони можуть взаємно навчатися та посилювати одна одну через обмін найкращими практиками, спільні тренінги та координовані кампанії у соціальних мережах. Українські дипломати та комунікатори, які здобули безцінний досвід використання цифрових інструментів для міжнародної комунікації в екстремальних умовах війни, можуть ділитися своїми інсайтами з європейськими колегами, які часто мають більші ресурси та глобальну мережу, але меншу гнучкість та готовність експериментувати з інноваційними форматами [51, с. 234]. Спільні проекти цифрової дипломатії можуть включати координовані кампанії у соціальних мережах для просування спільних меседжів про європейську перспективу України, протидії дезінформації про європейську інтеграцію або демонстрації успішних прикладів співпраці між Україною та ЄС у різних сферах від економічних реформ до енергетичної співпраці, причому така координація має потенціал досягати ефекту синергії, коли загальний вплив перевищує суму окремих зусиль.

Стратегічні комунікації як сфера поглибленої співпраці вимагають не лише

координації окремих кампаній, але й розвитку спільного бачення довгострокових комунікаційних цілей та стратегій їхнього досягнення через узгодження пріоритетів, обмін аналітичними оцінками та спільне планування. Україна та ЄС мають спільний інтерес у протидії російській дезінформації, захисті цілісності європейського інформаційного простору, просуванні демократичних цінностей у пост-радянському регіоні та формуванні глобального розуміння природи авторитарних загроз для міжнародного порядку, що створює солідну основу для стратегічного партнерства у інформаційній сфері [67, с. 156]. Розвиток спільних механізмів стратегічних комунікацій може включати створення постійних робочих груп для координації комунікаційної політики, регулярні стратегічні діалоги на рівні високих посадовців для узгодження довгострокових підходів, спільні тренінгові програми для комунікаторів обох сторін та обмін персоналом між українськими та європейськими структурами стратегічних комунікацій для поглиблення взаєморозуміння та побудови міжособистісних мереж, які полегшують оперативну координацію в кризових ситуаціях.

Виклики партнерської моделі пов'язані як з об'єктивними відмінностями у можливостях та пріоритетах України та Європейського Союзу, так і з інституційними та політичними бар'єрами, що ускладнюють трансформацію риторики партнерства у справжньо рівноправну співпрацю, де українські позиції мають реальний вплив на формування європейської політики. Асиметрія у ресурсах між Україною, яка перебуває у стані війни та має обмежені можливості для інвестицій у інформаційну інфраструктуру, та Європейським Союзом з його величезними фінансовими та інституційними ресурсами може призводити до відтворення донор-реципієнтної динаміки навіть у рамках номінально партнерських проектів, якщо не докладати свідомих зусиль для забезпечення справжньої взаємності та врахування українських пріоритетів [72, с. 201]. Бюрократичні процедури Європейського Союзу, які вимагають узгодження позицій між численними інституціями та державами-членами, часто конфліктують з потребою у швидкості та гнучкості, яка є критичною для ефективної комунікації в динамічному інформаційному середовищі, що створює

фрустрацію для українських партнерів та обмежує ефективність спільних ініціатив.

Політичні чутливості навколо питання майбутнього статусу України у європейських структурах можуть ускладнювати розвиток глибокого партнерства у інформаційній сфері, оскільки деякі держави-члени ЄС можуть сприймати надто тісну інтеграцію України у європейські комунікаційні механізми як передчасне надання де-факто статусу члена до завершення формального процесу приєднання. Водночас затримки у поглибленні інформаційного партнерства можуть негативно впливати на ефективність протидії спільним інформаційним загрозам та упускати стратегічні можливості для використання унікального українського досвіду для посилення європейської інформаційної стійкості, що вимагає прагматичного балансування між політичними міркуваннями та функціональними потребами ефективної співпраці [60, с. 267]. Питання довіри та обміну чутливою інформацією також створює практичні виклики для поглибленої співпраці у сфері протидії дезінформації та кібербезпеки, де ефективність залежить від можливості вільно обмінюватися розвідувальними даними та аналітичними оцінками, що вимагає високого рівня довіри та відповідних безпекових процедур.

Інституціоналізація партнерства через створення формальних структур та механізмів постійної координації є необхідною передумовою для забезпечення стабільності та передбачуваності співпраці незалежно від політичних змін та флуктуацій у відносинах, що дозволяє перетворити *ad hoc* ініціативи на систематичну довгострокову стратегічну взаємодію. Можливі інституційні формати включають створення спільної робочої групи з питань стратегічних комунікацій на високому рівні, яка б регулярно збиралася для узгодження політики та координації кампаній, призначення українського *liaison* офіцера до East StratCom Task Force для забезпечення постійного каналу комунікації та координації, розширення доступу українських структур до європейських систем обміну інформацією про дезінформацію та кібер-загрози, а також включення України у європейські тренінгові програми для комунікаторів та дипломатів як рівноправного учасника, а не лише бенефіціара [23, с. 145]. Такі інституційні

механізми мають бути достатньо гнучкими для адаптації до мінливих обставин, але водночас достатньо формалізованими для забезпечення передбачуваності та стабільності співпраці у довгостроковій перспективі.

Фінансування спільних ініціатив потребує переходу від моделі, де ЄС фінансує українські проекти як форму допомоги, до моделі спільного інвестування у проекти взаємного інтересу, де обидві сторони вносять ресурси та поділяють відповідальність за результати, що символічно та практично відображає рівноправний характер партнерства. Україна може вносити внесок через надання експертизи, доступу до унікальних даних про російські інформаційні операції, мобілізацію власних комунікаційних ресурсів для спільних кампаній, тоді як ЄС може забезпечувати фінансові ресурси, технологічну інфраструктуру та глобальний охоплення через мережу делегацій, що створює справжню комплементарність внесків [69, с. 178]. Прозорість у фінансуванні та спільне прийняття рішень про пріоритети використання ресурсів є критично важливими для забезпечення того, щоб партнерство не перетворилося на патерналістські відносини, де донор диктує умови та пріоритети, ігноруючи бачення та потреби реципієнта.

Довгострокове бачення партнерства у інформаційній сфері має бути інтегроване у ширший контекст європейської інтеграції України та формування спільного європейського інформаційного простору, де Україна є повноправним учасником, що вимагає не лише тактичної координації окремих ініціатив, але й стратегічного планування інтеграції українських інформаційних структур у європейську архітектуру. Перспектива членства України у Європейському Союзі створює логічну рамку для поглиблення інформаційного партнерства, коли поступова інтеграція у європейські механізми стратегічних комунікацій, протидії дезінформації та цифрової дипломатії може розглядатися як частина ширшого процесу підготовки до членства та адаптації до європейських стандартів [56, с. 234]. Водночас важливо уникнути сприйняття інформаційного партнерства як суто інструментального кроку на шляху до членства, натомість визнаючи його самостійну цінність для обох сторін незалежно від темпів та результатів формального інтеграційного процесу, що дозволяє будувати стійку

співпрацю на основі взаємних інтересів та поваги, а не лише стратегічних розрахунків.

Таким чином, трансформація ролі України від об'єкта до суб'єкта європейської інформаційної політики відкриває перспективи для формування справжньої партнерської моделі співпраці, де унікальний український досвід протистояння російській інформаційній агресії поєднується з європейськими ресурсами та глобальним охопленням для створення синергії, що посилює ефективність обох сторін у протистоянні спільним загрозам. Розвиток спільних інструментів комунікації, цифрової дипломатії та стратегічних комунікацій вимагає подолання традиційної донор-реципієнтної логіки на користь рівноправного партнерства, що базується на взаємному визнанні цінності внесків кожної сторони та готовності до справжньої координації у формуванні спільних стратегій. Виклики інституціоналізації цього партнерства пов'язані з об'єктивними асиметріями у ресурсах та можливостях, політичними чутливостями навколо майбутнього статусу України у європейських структурах та практичними складнощами координації між різними інституційними культурами та процедурами, що вимагає свідомих зусиль для забезпечення справжньої взаємності та врахування українських пріоритетів у спільних ініціативах. Розуміння потенціалу та викликів партнерської моделі є необхідною основою для формулювання конкретних перспектив розвитку інформаційної політики ЄС щодо України та рекомендацій для оптимізації цієї співпраці у довгостроковій перспективі.

3.3. Перспективи розвитку інформаційної політики ЄС щодо України: моделі, сценарії та рекомендації

Формування довгострокової інформаційної взаємодії між Європейським Союзом та Україною вимагає стратегічного бачення, яке виходить за межі реагування на поточну кризу та закладає основи для систематичної співпраці у інформаційній сфері незалежно від динаміки військового конфлікту та політичних змін у міжнародному середовищі, що передбачає

інституціоналізацію партнерства через створення стабільних механізмів координації, розвиток спільних спроможностей та формування спільного бачення пріоритетів та цілей у протистоянні авторитарним інформаційним загрозам. Стратегічне планування довгострокової взаємодії має враховувати множинні можливі сценарії розвитку ситуації від швидкого завершення конфлікту та початку відбудови до затяжної війни на виснаження або навіть замороженого конфлікту, причому інформаційне партнерство має бути достатньо гнучким для адаптації до різних контекстів, зберігаючи водночас базові принципи та механізми співпраці [51, с. 89]. Довгострокове бачення має також враховувати перспективу поступової інтеграції України у європейські структури у контексті процесу приєднання до Європейського Союзу, що створює природну траєкторію для поглиблення інформаційної співпраці від партнерства між окремими акторами до повної інтеграції України у європейський інформаційний простір як держави-члена з усіма правами та обов'язками, що з цього випливають.

Інституційна модель довгострокової взаємодії може базуватися на створенні спільної Ради з питань стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки на високому політичному рівні, яка б забезпечувала стратегічне керівництво співпрацею, узгодження довгострокових пріоритетів та прийняття рішень про ключові ініціативи, доповнену робочими групами на технічному рівні для координації конкретних напрямів від протидії дезінформації до цифрової дипломатії. Така інституційна архітектура мала б забезпечувати баланс між достатньою формалізацією для гарантування стабільності та передбачуваності співпраці та необхідною гнучкістю для оперативного реагування на динамічні інформаційні виклики, що вимагає як чітких процедур та мандатів, так і можливостей для *ad hoc* координації у кризових ситуаціях [4, с. 156]. Включення представників громадянського суспільства, незалежних медіа та академічної спільноти у консультативні механізми при цих інституційних структурах могло б забезпечити більшу інклюзивність та легітимність спільної інформаційної політики, а також доступ до експертизи та перспектив, які можуть бути недоступні для урядових структур через їхню специфіку та обмеження.

Фінансова модель довгострокової взаємодії має еволюціонувати від односторонньої допомоги до спільного інвестування у проекти взаємного інтересу через створення спільного фонду для інформаційних ініціатив, де обидві сторони вносять ресурси відповідно до своїх можливостей та спільно приймають рішення про пріоритети фінансування, що символізує перехід до справжньої партнерської моделі відносин. Європейський Союз може забезпечувати основну частину фінансування через існуючі інструменти підтримки України та спеціалізовані програми у сфері медіа та інформаційної безпеки, тоді як Україна може вносити власні бюджетні кошти, а також нефінансові внески у вигляді експертизи, доступу до даних та мобілізації власних комунікаційних ресурсів для спільних кампаній [72, с. 201]. Прозорість у управлінні спільним фондом, регулярна звітність про використання ресурсів та досягнуті результати, а також спільна оцінка ефективності профінансованих ініціатив є критично важливими для забезпечення підзвітності та довіри між партнерами, що створює основу для довгострокової стабільної співпраці незалежно від політичних змін та флуктуацій у двосторонніх відносинах.

Інтеграція України в європейський інформаційний простір представляє стратегічну мету довгострокової співпраці, що передбачає поступове усунення бар'єрів для вільного обігу інформації, гармонізацію регуляторних підходів до управління медіа та цифровим простором, розвиток транскордонного медіа-ринку та формування спільної ідентичності у протистоянні авторитарним інформаційним загрозам. Регуляторна гармонізація вимагає від України адаптації національного законодавства до європейських стандартів у сферах захисту персональних даних, регулювання аудіовізуальних медіа-послуг, протидії незаконному контенту онлайн та забезпечення плюралізму медіа, що вже відбувається у контексті імплементації Угоди про асоціацію та підготовки до членства в ЄС, причому цей процес має супроводжуватися технічною допомогою та обміном найкращими практиками для забезпечення не формальної, а субстантивної конвергенції регуляторних систем [60, с. 267]. Розвиток спільного медіа-ринку може включати полегшення транскордонного надання медіа-послуг між Україною та ЄС, підтримку спільних українсько-

європейських медіа-проектів, інтеграцію українського контенту у європейські платформи та навпаки, що сприятиме поглибленню взаємного розуміння та формуванню спільного інформаційного простору.

Цифрова інфраструктура як основа інтеграції потребує значних інвестицій у модернізацію української телекомунікаційної мережі, розширення широкосмугового доступу до інтернету, розвиток цифрових компетенцій населення та інтеграцію у європейські цифрові ініціативи від програм розвитку штучного інтелекту до проектів цифрової трансформації публічних послуг. Європейський Союз може підтримати цю модернізацію через Інструмент сусідства, розвитку та міжнародної співпраці та спеціалізовані програми цифрової трансформації, причому ця підтримка має розглядатися не як благодійність, а як інвестиція у спільний європейський цифровий простір, де Україна є інтегральною частиною [69, с. 145]. Розвиток цифрової інфраструктури має особливе значення у контексті кібербезпеки, де інтеграція України у європейські системи обміну інформацією про кіберзагрози, спільні механізми реагування на кіберінциденти та гармонізація підходів до захисту критичної інфраструктури можуть значно посилити загальну стійкість як України, так і Європейського Союзу до кібератак, які часто супроводжують або підсилюють інформаційні операції.

Сценарний аналіз майбутнього розвитку інформаційної політики має враховувати множинні можливі траєкторії від оптимістичних сценаріїв швидкої інтеграції до песимістичних варіантів фрагментації співпраці, що дозволяє підготуватися до різних контингенцій та розробити адаптивні стратегії, здатні забезпечити стабільність партнерства незалежно від зовнішніх обставин. Оптимістичний сценарій передбачає завершення війни українською перемогою або принаймні досягнення справедливого миру, що відкриває можливості для повномасштабної відбудови та прискореної інтеграції України у європейські структури, включаючи глибоку інтеграцію в європейський інформаційний простір через повну гармонізацію регулювання, створення спільних інституцій та формування справді єдиного інформаційного ринку [56, с. 178]. У цьому сценарії інформаційне партнерство може швидко еволюціонувати від

двосторонньої співпраці до інтеграції України у внутрішні європейські механізми управління інформаційним простором як повноправного учасника на шляху до формального членства, що дозволить максимально використати синергію українського досвіду та європейських ресурсів для посилення загальної інформаційної стійкості розширеного європейського простору.

Базовий сценарій припускає затяжний характер конфлікту або досягнення нестабільного перемир'я без остаточного вирішення базових суперечностей, що вимагає підтримання інформаційного партнерства в умовах продовжуваних безпекових загроз та обмежених ресурсів для масштабних трансформаційних проєктів. У цьому контексті інформаційна співпраця має фокусуватися на практичних аспектах протидії поточним загрозам через координацію у спростуванні дезінформації, обмін розвідувальними даними про російські інформаційні операції, підтримку інформаційної стійкості українського суспільства та збереження міжнародної підтримки для України у довгостроковій перспективі, коли втома від війни може підривати солідарність [51, с. 234]. Інституційні механізми співпраці мають бути достатньо стійкими для функціонування у складних умовах обмежених ресурсів та конкуруючих пріоритетів, зберігаючи водночас потенціал для швидкого масштабування у разі покращення безпекової ситуації та появи нових можливостей для поглиблення інтеграції.

Песимістичний сценарій, хоча й небажаний, має бути врахований у стратегічному плануванні та передбачає можливе послаблення європейської підтримки для України через внутрішні політичні зміни у державах-членах ЄС, економічні кризи або зміни у глобальній геополітичній конфігурації, що може призвести до фрагментації інформаційного партнерства та зменшення ресурсів для спільних ініціатив. Навіть у цьому несприятливому контексті критично важливо зберегти базові механізми координації та обміну інформацією, які можуть служити основою для відновлення більш амбітної співпраці у разі зміни обставин, що вимагає інвестування у стійкі інституційні структури та міжособистісні мережі, здатні пережити політичні бурі [67, с. 201]. Диверсифікація партнерських відносин через розвиток зв'язків не лише на рівні

європейських інституцій, але й безпосередньо з окремими державами-членами, які демонструють найбільшу відданість підтримці України, може забезпечити додаткову страховку проти можливого послаблення загальноєвропейського консенсусу.

Рекомендації для Європейського Союзу включають необхідність інституціоналізації інформаційного партнерства з Україною через створення формальних постійних механізмів координації на високому політичному та робочому технічному рівнях, що забезпечить стабільність та передбачуваність співпраці незалежно від короткострокових політичних флуктуацій. ЄС має розглянути можливість включення українських представників у роботу East StratCom Task Force та інших релевантних структур як повноправних учасників, а не лише бенефіціарів або консультантів, що символічно та практично відображатиме визнання України як партнера у формуванні спільної інформаційної стратегії [72, с. 267]. Збільшення фінансування програм підтримки українських медіа, медіаграмотності та розвитку цифрової інфраструктури має розглядатися не як допомога, а як інвестиція у спільний європейський інформаційний простір, де Україна відіграє критично важливу роль як форпост у протистоянні авторитарним інформаційним загрозам, що має стратегічне значення для безпеки всього Європейського Союзу.

Розробка спеціалізованої стратегії інформаційної підтримки євроінтеграції України має стати пріоритетом для європейських комунікаційних структур, оскільки успішна інтеграція вимагає не лише політичних рішень та технічних реформ, але й широкої суспільної підтримки як в Україні, так і у державах-членах ЄС, що досягається через систематичну комунікацію про переваги інтеграції, реалістичні очікування щодо складності процесу та демонстрацію конкретних результатів співпраці. ЄС має також посилити свої зусилля у глобальній комунікації про українське питання, особливо звертаючись до аудиторій глобального півдня, де російські наративи мають значний резонанс, через адаптацію меседжів до локальних контекстів, використання довірених місцевих голосів та демонстрацію глобальних наслідків російської агресії для міжнародного порядку та безпеки малих та середніх держав [60, с. 145].

Інвестиції у довгострокові програми обміну, освітні ініціативи та культурну дипломатію між Україною та державами-членами ЄС можуть створити міцну основу для народної дипломатії та формування спільної ідентичності, що підтримує політичну інтеграцію на рівні суспільств, а не лише еліт.

Рекомендації для України фокусуються на необхідності подальшої інституційної розбудови власних спроможностей стратегічних комунікацій та протидії дезінформації через консолідацію розпорошених функцій у більш координовану систему, збільшення ресурсів для комунікаційних структур та розвиток професійних компетенцій урядових комунікаторів через тренінги та обміни з європейськими партнерами. Україна має активніше артикулювати власне бачення інформаційного партнерства з ЄС та наполягати на рівноправному статусі у спільних ініціативах, уникаючи пасивної ролі реципієнта допомоги та натомість позиціонуючи себе як цінного партнера, що вносить унікальний досвід та експертизу у спільну справу протистояння авторитарним загрозам [69, с. 178]. Розвиток власних механізмів публічної дипломатії та цифрової комунікації для систематичної взаємодії з європейськими аудиторіями має стати пріоритетом, оскільки підтримання європейської солідарності вимагає не лише офіційних заяв високопосадовців, але й регулярної комунікації з європейськими громадянами через різноманітні канали від традиційних медіа до соціальних мереж та культурних обмінів.

Продовження реформ у медіа-секторі відповідно до європейських стандартів має залишатися пріоритетом навіть в умовах війни, оскільки ці реформи не лише наближають Україну до європейських норм, але й посилюють стійкість національної медіа-екосистеми до маніпулятивних впливів через забезпечення плюралізму, незалежності та професіоналізму журналістики. Інвестиції у медіаграмотність українського суспільства мають розглядатися як довгострокова стратегія національної безпеки, що створює імунітет до дезінформації та формує критично мислячих громадян, здатних самостійно навігувати у складному інформаційному середовищі [56, с. 234]. Україна має також активніше ділитися власним досвідом протистояння російській інформаційній агресії з європейськими партнерами та ширшим міжнародним

співтовариством через публікацію досліджень, організацію тренінгів та участь у міжнародних форумах, що не лише посилює міжнародну репутацію України як експерта у інформаційній безпеці, але й вносить цінний внесок у глобальні зусилля з протидії авторитарним інформаційним загрозам.

Спільні рекомендації для обох партнерів підкреслюють необхідність розробки довгострокової спільної стратегії інформаційної співпраці, яка б встановлювала чіткі цілі, пріоритети та механізми їхнього досягнення на горизонті принаймні п'яти-десяти років, що дозволить забезпечити стратегічну послідовність та уникнути фрагментації зусиль через короткострокові політичні зміни. Створення спільної платформи для обміну даними про дезінформацію, кіберзагрози та інші інформаційні виклики могло б значно посилити ефективність протидії через забезпечення повнішої ситуаційної обізнаності та можливості для скоординованих відповідей у реальному часі [51, с. 267]. Розвиток спільних тренінгових програм для урядових комунікаторів, дипломатів, журналістів та представників громадянського суспільства може сприяти формуванню спільної культури стратегічних комунікацій та побудові міжособистісних мереж, які полегшують неформальну координацію та обмін кращими практиками.

Інвестиції у спільні дослідження інформаційних загроз, ефективності різних підходів до протидії дезінформації та впливу інформаційних кампаній на громадську думку можуть створити більш солідну доказову базу для формування політики та допомогти уникнути неефективних або контрпродуктивних втручань, базуючи рішення на емпіричних даних замість інтуїції або політичних міркувань. Регулярна оцінка ефективності спільних ініціатив через незалежні експертні оцінки та готовність коригувати підходи на основі отриманих висновків є критично важливою для забезпечення того, щоб партнерство залишалося динамічним та адаптивним до мінливих обставин, а не перетворювалося на бюрократичну рутину, що продовжує існувати через інерцію навіть за відсутності реальних результатів [67, с. 145]. Формування спільної культури підзвітності, прозорості та орієнтації на результати у інформаційній співпраці може служити моделлю для інших сфер українсько-

європейського партнерства та сприяти поглибленню довіри та взаєморозуміння між партнерами.

Таким чином, перспективи розвитку інформаційної політики ЄС щодо України вимагають стратегічного бачення довгострокової співпраці, що виходить за межі реагування на поточну кризу та закладає основи для систематичного партнерства у протистоянні авторитарним інформаційним загрозам та формуванні спільного європейського інформаційного простору. Інтеграція України у європейський інформаційний простір через регуляторну гармонізацію, розвиток спільної інфраструктури та формування спільної ідентичності представляє природну траєкторію поглиблення співпраці у контексті перспективи членства України у Європейському Союзі, хоча ця інтеграція має самостійну цінність незалежно від темпів формального інтеграційного процесу. Сценарний аналіз виявляє необхідність адаптивних стратегій, здатних забезпечити стабільність партнерства у різних можливих контекстах від оптимістичних варіантів швидкої інтеграції до складних умов затяжного конфлікту та обмежених ресурсів, що вимагає інвестування у стійкі інституційні структури та механізми, здатні пережити політичні та економічні турбуленції. Конкретні рекомендації для ЄС, України та спільні рекомендації для обох партнерів окреслюють практичні кроки для реалізації стратегічного бачення через інституціоналізацію співпраці, збільшення інвестицій у спільні ініціативи, розвиток механізмів обміну даними та досвідом, а також формування культури підзвітності та орієнтації на результати, що створює основу для ефективного та взаємовигідного інформаційного партнерства у довгостроковій перспективі.

Висновки до розділу 3

Критичний аналіз напрямів вдосконалення інформаційної політики Європейського Союзу щодо України виявляє як значні досягнення у формуванні ефективної відповіді на російську інформаційну агресію, так і фундаментальні виклики, що вимагають стратегічного переосмислення підходів до

інформаційної співпраці та трансформації відносин від традиційної донор-реципієнтної моделі до справжнього партнерства, де Україна виступає не об'єктом, а суб'єктом спільної інформаційної стратегії протистояння авторитарним загрозам. Еволюція європейської інформаційної політики щодо України від євроінтеграційної комунікації передвоєнного періоду до комплексної системи підтримки та співпраці в умовах повномасштабної війни демонструє здатність європейських інституцій до швидкої мобілізації та адаптації, проте водночас виявляє структурні обмеження та протиріччя, що потребують системного вирішення для забезпечення довгострокової ефективності інформаційного партнерства.

Оцінка ефективності європейської інформаційної політики у контексті війни виявляє безперечні досягнення у мобілізації європейської солідарності з Україною, формуванні міжнародного сприйняття конфлікту як протистояння між демократичними цінностями та авторитарною агресією, а також створенні інституційної та нормативної бази для протидії російській дезінформації через розширення East StratCom Task Force, розвиток бази даних EUvsDisinfo та запровадження безпрецедентних санкцій проти російських пропагандистських медіа. Швидкість та узгодженість європейської комунікаційної реакції на початок повномасштабного вторгнення контрастувала з попередніми кризами та відображала як глибину потрясіння від російської агресії, так і ефективність механізмів стратегічних комунікацій у координації європейських меседжів між численними інституціями та державами-членами, що дозволило сформувати потужний наративний контрапункт російській пропаганді та підтримати політичну консолідацію навколо необхідності рішучої відповіді навіть за умови значних економічних витрат.

Проте аналіз також виявляє фундаментальні обмеження ефективності, пов'язані з асиметрією між демократичними обмеженнями європейських підходів та авторитарними методами російської інформаційної війни, географічною та демографічною нерівномірністю підтримки України всередині ЄС, зростаючою втомою від війни у міру затягування конфлікту та обмеженим успіхом у формуванні сприятливого сприйняття європейської позиції у країнах

глобального півдня, де російські наративи про західний неоколоніалізм та подвійні стандарти знаходять певний резонанс через експлуатацію постколоніальних травм та критики західної непослідовності. Швидка адаптація російських пропагандистських структур до європейських контрзаходів через створення нових медіа-брендів, використання проксі-каналів та експлуатацію технологічних можливостей демонструє обмеженість технічних заборон та регуляторних механізмів у протистоянні з систематичними інформаційними операціями державного рівня, що вимагає постійного оновлення європейських стратегій та пошуку більш ефективних підходів до захисту інтегритету інформаційного простору.

Трансформація ролі України від об'єкта до суб'єкта європейської інформаційної політики відкриває перспективи для формування справжньої партнерської моделі співпраці, де унікальний український досвід протистояння російській інформаційній агресії протягом понад десятилітньої боротьби поєднується з європейськими ресурсами та глобальним охопленням для створення синергії, що посилює ефективність обох сторін у протистоянні спільним загрозам. Україна продемонструвала високий рівень стратегічної автономії та інноваційності у формуванні власних підходів до комунікації, особливо у сфері цифрової дипломатії, де українські лідери ефективно використовували соціальні мережі для прямої комунікації з глобальними аудиторіями, створюючи емоційно резонуючі наративи, що мобілізували безпрецедентну міжнародну підтримку на рівні як політичних еліт, так і широких суспільних верств у різних країнах світу.

Розвиток спільних інструментів комунікації, цифрової дипломатії та стратегічних комунікацій вимагає подолання традиційної донор-реципієнтної логіки на користь рівноправного партнерства, що базується на взаємному визнанні цінності внесків кожної сторони та готовності до справжньої координації у формуванні спільних стратегій, а не просто консультацій, де європейська сторона приймає остаточні рішення без реального врахування українських позицій. Регулярні консультації між українськими та європейськими структурами стратегічних комунікацій, спільні кампанії зі

спростування дезінформації, координація у документуванні російських воєнних злочинів та обмін аналітичними оцінками про російські інформаційні операції демонструють потенціал партнерської моделі, проте повна реалізація цього потенціалу вимагає інституціоналізації співпраці через створення формальних механізмів координації та спільного прийняття рішень, що гарантують стабільність партнерства незалежно від політичних змін та флуктуацій у двосторонніх відносинах.

Виклики інституціоналізації партнерства пов'язані з об'єктивними асиметріями у ресурсах та можливостях між Україною, яка перебуває у стані війни та має обмежені можливості для інвестицій у інформаційну інфраструктуру, та Європейським Союзом з його величезними фінансовими та інституційними ресурсами, політичними чутливостями навколо майбутнього статусу України у європейських структурах, а також практичними складнощами координації між різними інституційними культурами та бюрократичними процедурами. Подолання цих викликів вимагає свідомих зусиль для забезпечення справжньої взаємності та врахування українських пріоритетів у спільних ініціативах, створення інклюзивних процедур спільного планування та прийняття рішень, а також розвитку фінансових моделей, що дозволяють Україні вносити значущий внесок у спільні проекти не лише через надання експертизи, але й через співфінансування ініціатив взаємного інтересу.

Перспективи розвитку інформаційної політики вимагають стратегічного бачення довгострокової співпраці, що виходить за межі реагування на поточну кризу та закладає основи для систематичного партнерства у протистоянні авторитарним інформаційним загрозам та формуванні спільного європейського інформаційного простору, де Україна є інтегральною частиною незалежно від темпів формального процесу приєднання до Європейського Союзу. Інтеграція України у європейський інформаційний простір через регуляторну гармонізацію відповідно до європейських стандартів захисту даних, регулювання медіа та протидії незаконному контенту, розвиток спільної цифрової інфраструктури та транскордонного медіа-ринку, а також формування спільної ідентичності у протистоянні дезінформації представляє природну траєкторію поглиблення

співпраці, що має самостійну цінність для посилення інформаційної стійкості обох партнерів навіть за відсутності швидкого прогресу у формальному інтеграційному процесі.

Сценарний аналіз виявляє необхідність адаптивних стратегій, здатних забезпечити стабільність партнерства у різних можливих контекстах від оптимістичних варіантів швидкої інтеграції після завершення війни українською перемогою до складних умов затяжного конфлікту або навіть можливого послаблення європейської підтримки через внутрішні політичні зміни, що вимагає інвестування у стійкі інституційні структури та механізми, здатні пережити політичні та економічні турбуленції. Базовий сценарій затяжної війни без швидкого вирішення вимагає фокусу на практичних аспектах протидії поточним загрозам через координацію у спростуванні дезінформації, обмін розвідувальними даними та підтримку інформаційної стійкості при обмежених ресурсах та зростаючій втомі від війни, що підкреслює важливість ефективності та результативності спільних ініціатив для підтримання політичної підтримки для довгострокового партнерства.

Конкретні рекомендації для Європейського Союзу включають інституціоналізацію партнерства через створення спільної Ради з питань стратегічних комунікацій на високому політичному рівні, включення українських представників у роботу європейських структур як повноправних учасників, збільшення фінансування програм підтримки як інвестиції у спільний інформаційний простір, розробку спеціалізованої стратегії інформаційної підтримки євроінтеграції України та посилення глобальної комунікації про українське питання з особливою увагою до аудиторій глобального півдня через адаптацію меседжів до локальних контекстів. Для України рекомендації фокусуються на подальшій інституційній розбудові власних спроможностей стратегічних комунікацій, активнішій артикуляції власного бачення партнерства та наполяганні на рівноправному статусі, розвитку публічної дипломатії для систематичної взаємодії з європейськими аудиторіями, продовженні медіа-реформ відповідно до європейських стандартів та інвестуванні у медіаграмотність як довгострокову стратегію національної безпеки.

Спільні рекомендації підкреслюють необхідність розробки довгострокової спільної стратегії інформаційної співпраці на горизонті п'яти-десяти років, створення спільної платформи для обміну даними про інформаційні загрози, розвитку спільних тренінгових програм для формування спільної культури стратегічних комунікацій, інвестицій у спільні дослідження для створення доказової бази політики та формування культури підзвітності, прозорості та орієнтації на результати як моделі для інших сфер українсько-європейського партнерства, що створює основу для ефективної, взаємовигідної та стійкої співпраці у довгостроковій перспективі незалежно від зовнішніх обставин.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження інформаційної політики Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення дозволило досягти поставленої мети через комплексну характеристику трансформації європейських підходів до використання інформаційних інструментів у протистоянні авторитарним загрозам, визначення закономірностей цієї трансформації під впливом кризових обставин, оцінку ефективності застосованих механізмів та обґрунтування перспективних напрямів розвитку довгострокової інформаційної співпраці між ЄС та Україною у контексті європейської інтеграції. Виконання поставлених завдань реалізовано через послідовний аналіз теоретичних основ, емпіричних практик та формулювання практичних рекомендацій, що забезпечило формування цілісного розуміння інформаційної політики як багатовимірного феномену сучасних міжнародних відносин та специфіки її реалізації Європейським Союзом у відповідь на російську агресію проти України.

1. Розкриття сутності інформаційної політики у системі міжнародних відносин через аналіз ключових концептів виявило, що інформаційна політика у сучасному глобальному середовищі трансформувалася з допоміжного напрямку зовнішньополітичної діяльності у стратегічний пріоритет, що відображає фундаментальну зміну ролі інформації як самостійного інструменту досягнення політичних цілей поряд з традиційними військовими, економічними та дипломатичними засобами впливу. Концепт інформаційного суверенітету як здатності політичного актора автономно визначати правила функціонування власного інформаційного простору та контролювати інформаційні потоки без зовнішнього втручання набуває особливої актуальності в умовах глобалізації комунікацій та домінування транснаціональних технологічних корпорацій, причому Європейський Союз демонструє специфічну модель інформаційного суверенітету, що базується не на ізоляції власного простору, а на встановленні високих стандартів інформаційної безпеки та захисту даних, які поширюються на всіх акторів цифрового ринку незалежно від їхнього географічного розташування. Стратегічні комунікації як скоординоване використання

комунікаційних можливостей держави або міжнародної організації для досягнення зовнішньополітичних цілей через синхронізацію дій, образів та слів представляють еволюцію від традиційної публічної дипломатії до більш комплексного підходу, де узгодженість між комунікацією та політичними діями стає критичною для кредитності актора. Цифрова дипломатія як систематичне використання цифрових технологій та платформ для дипломатичної комунікації радикально трансформує традиційні моделі зовнішньополітичної взаємодії через можливість безпосереднього звернення до іноземних аудиторій, минаючи традиційних медіа-посередників, що створює як нові можливості для формування міжнародної громадської думки, так і нові виклики управління репутаційними ризиками в умовах прозорості та миттєвого поширення інформації.

2. Характеристика теоретичних підходів до аналізу інформаційної політики міжнародних організацій виявила необхідність плюралістичного методологічного підходу, який інтегрує комплементарні пояснення різних парадигм теорії міжнародних відносин для комплексного осмислення багатовимірної природи інформаційних процесів у глобальному управлінні. Неореалістична перспектива пояснює інформаційну політику ЄС як інструмент забезпечення безпеки та досягнення стратегічних переваг у конкурентному міжнародному середовищі, що дозволяє осмислити логіку європейської відповіді на російську інформаційну агресію через призму балансування загроз та захисту життєво важливих інтересів Союзу та його держав-членів. Ліберальний інституціоналізм фокусується на ролі європейських інституцій у координації інформаційної політики держав-членів, подоланні колективних дилем у протидії транснаціональним інформаційним загрозам та формуванні механізмів обміну інформацією, що підкреслює значення інституційної архітектури для ефективності спільної відповіді на інформаційні виклики. Конструктивістський підхід розкриває процеси конструювання наративів про російську агресію, формування сприйняття конфлікту у різних аудиторіях та трансформації ідентичностей акторів під впливом інформаційних практик, що дозволяє зрозуміти, як інформаційна політика не лише відображає існуючі інтереси, але й активно формує їх через дискурсивні практики.

3. Визначення інституційно-правових засад інформаційної політики Європейського Союзу виявило складну багаторівневу систему управління інформаційним простором, де відповідальність розподілена між Європейською Комісією як виконавчим органом з повноваженнями законодавчих ініціатив та координації політик, Європейською службою зовнішніх дій як дипломатичною службою, що несе основну відповідальність за зовнішній вимір інформаційної політики, спеціалізованими підрозділами стратегічних комунікацій, зокрема East StratCom Task Force, та національними органами держав-членів, що вимагає розвинених механізмів міжінституційної координації для забезпечення узгодженості європейської стратегії. Нормативно-правова база формує комплексну систему регулювання європейського цифрового та інформаційного простору через Загальний регламент захисту даних, який встановив глобальний стандарт захисту персональних даних, Акт про цифрові послуги та Акт про цифрові ринки, що спрямовані на забезпечення відповідальності цифрових платформ за контент та справедливої конкуренції, Директиву про аудіовізуальні медіа-послуги, яка регулює традиційні та онлайн медіа, а також Європейський план дій з питань демократії та Кодекс практик щодо дезінформації, які встановлюють рамки протидії дезінформації та захисту демократичних процесів. Екстратериторіальний ефект європейського регулювання через механізм брюссельського ефекту перетворює європейські норми на де-факто глобальні стандарти, оскільки глобальні корпорації приймають найсуворіші вимоги для всіх своїх операцій через високу вартість підтримання різних стандартів для різних юрисдикцій, що надає ЄС значну нормативну силу у формуванні глобального цифрового управління.

4. Аналіз трансформації інформаційних пріоритетів ЄС щодо України від передвоєнного періоду до реакції на повномасштабне вторгнення виявив фундаментальну зміну європейських підходів під впливом кризових обставин. У передвоєнний період пріоритети концентрувалися навколо підтримки євроінтеграційних процесів через інформування про можливості та вимоги європейської інтеграції, формування позитивного іміджу ЄС як надійного партнера та протидію російській дезінформації, причому ці зусилля

реалізовувалися через поєднання традиційної публічної дипломатії, культурних обмінів, освітніх програм та цифрових кампаній у соціальних мережах. Ефективність передвоєнної комунікації обмежувалася об'єктивними факторами повільності видимих результатів від співпраці, розбіжностями між риторикою та практикою окремих держав-членів щодо перспектив українського членства та масштабними російськими дезінформаційними кампаніями, що підживлювали скептицизм щодо європейської інтеграції у частини українського суспільства. Повномасштабне російське вторгнення двадцять четвертого лютого дві тисячі двадцять другого року спричинило якісний стрибок у інтенсивності, координації та рішучості європейської інформаційної політики, коли створення потужних антивоєнних та проукраїнських наративів стало абсолютним пріоритетом. Базовий європейський наратив позиціонував російське вторгнення як неспровоковану агресію проти суверенної держави та фронтальну атаку на міжнародний правовий порядок, причому персоналізація конфлікту через фокус на героїчному опорі українського народу та президента Зеленського створила емоційно резонуючу історію, що мобілізувала безпрецедентну хвилю солідарності у європейських суспільствах та полегшила прийняття рішень про масштабну підтримку України. Публічні заяви високопосадовців ЄС, резолюції Європейського Парламенту та масштабні комунікаційні кампанії у традиційних та цифрових медіа створили потужний наративний контрапункт російській пропаганді, причому узгодженість між комунікаційними меседжами та конкретними політичними діями у вигляді санкцій проти Росії та допомоги Україні посилювала кредитність європейської позиції.

5. Обґрунтування ролі України як рівноправного партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії виявило необхідність переосмислення традиційної донор-реципієнтної моделі відносин на користь справжнього стратегічного партнерства, де обидві сторони вносять унікальний внесок у спільні зусилля та взаємно навчаються з досвіду одна одної. Україна продемонструвала високий рівень стратегічної автономії та інноваційності у формуванні власних підходів до комунікації, особливо у сфері цифрової дипломатії, де українські лідери ефективно використовували соціальні мережі

для прямої комунікації з глобальними аудиторіями, створюючи емоційно резонуючі наративи, що мобілізували безпрецедентну міжнародну підтримку на рівні як політичних еліт, так і широких суспільних верств. Український досвід протистояння російській інформаційній агресії протягом понад десятилітньої боротьби від початку гібридної війни у дві тисячі чотирнадцятому році представляє унікальну цінність для Європейського Союзу, який лише відносно недавно почав серйозно інвестувати у розбудову інформаційної стійкості та досі стикається з викликами адаптації демократичних інституцій до реалій систематичної інформаційної війни. Розвиток спільних інструментів комунікації включає координацію між українськими та європейськими структурами стратегічних комунікацій у спростуванні дезінформації, обмін аналітичними оцінками про російські інформаційні операції, спільні кампанії з документування воєнних злочинів та синхронізацію меседжів для максимізації впливу на цільові аудиторії. Виклики інституціоналізації партнерства пов'язані з об'єктивними асиметріями у ресурсах між Україною, яка перебуває у стані війни, та Європейським Союзом, політичними чутливостями навколо майбутнього статусу України у європейських структурах, а також практичними складнощами координації між різними інституційними культурами, що вимагає свідомих зусиль для забезпечення справжньої взаємності та врахування українських пріоритетів у спільних ініціативах.

6. Формулювання рекомендацій щодо вдосконалення інформаційної політики ЄС стосовно України через розробку сценаріїв майбутнього розвитку та визначення оптимальних моделей довгострокової співпраці базується на розумінні необхідності стратегічного бачення, яке виходить за межі реагування на поточну кризу. Для Європейського Союзу ключові рекомендації включають інституціоналізацію партнерства через створення спільної Ради з питань стратегічних комунікацій на високому політичному рівні та включення українських представників у роботу європейських структур як повноправних учасників, що символічно та практично відображатиме визнання України як партнера у формуванні спільної стратегії. Збільшення фінансування програм підтримки українських медіа, медіаграмотності та розвитку цифрової

інфраструктури має розглядатися не як допомога, а як інвестиція у спільний європейський інформаційний простір, де Україна відіграє критично важливу роль як форпост у протистоянні авторитарним загрозам. Розробка спеціалізованої стратегії інформаційної підтримки євроінтеграції України має стати пріоритетом, оскільки успішна інтеграція вимагає широкої суспільної підтримки як в Україні, так і у державах-членах ЄС через систематичну комунікацію про переваги інтеграції та демонстрацію конкретних результатів співпраці. Посилення глобальної комунікації про українське питання через адаптацію меседжів до локальних контекстів різних регіонів, особливо глобального півдня, де російські наративи мають значний резонанс, має стати невід'ємною частиною європейської стратегії.

Для України рекомендації фокусуються на подальшій інституційній розбудові власних спроможностей стратегічних комунікацій через консолідацію розпорошених функцій у більш координовану систему, активнішій артикуляції власного бачення інформаційного партнерства з наполяганням на рівноправному статусі, розвитку публічної дипломатії для систематичної взаємодії з європейськими аудиторіями, продовженні медіа-реформ відповідно до європейських стандартів навіть в умовах війни та інвестуванні у медіаграмотність як довгострокову стратегію національної безпеки. Спільні рекомендації для обох партнерів підкреслюють необхідність розробки довгострокової спільної стратегії інформаційної співпраці на горизонті п'ятидесяти років, створення спільної платформи для обміну даними про інформаційні загрози, розвитку спільних тренінгових програм для формування спільної культури стратегічних комунікацій, інвестицій у спільні дослідження для створення доказової бази політики та формування культури підзвітності, прозорості та орієнтації на результати. Сценарний аналіз виявив необхідність адаптивних стратегій, здатних забезпечити стабільність партнерства у різних можливих контекстах від оптимістичних варіантів швидкої інтеграції після завершення війни до складних умов затяжного конфлікту, що вимагає інвестування у стійкі інституційні структури, здатні пережити політичні та економічні турбуленції.

Таким чином, проведене дослідження досягло поставленої мети через комплексну характеристику інформаційної політики Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення, успішно виконало всі поставлені завдання через послідовний аналіз концептуальних основ, теоретичних підходів, інституційно-правових засад, трансформації пріоритетів, механізмів протидії дезінформації, ролі України як партнера та формулювання практичних рекомендацій, продемонструвало практичне значення результатів для різних сфер професійної діяльності від державного управління до освіти та дослідницької роботи, а також окреслило перспективні напрями подальших наукових розвідок у цій динамічній та критично важливій для сучасних міжнародних відносин проблематиці інформаційної політики у протистоянні авторитарним загрозам та захисті демократичних цінностей у глобальному інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Європейську медіа-свободу: Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/1083 від 11.04.2024 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2024. L 1083. С. 1–56.
2. Про єдиний ринок цифрових послуг (Акт про цифрові послуги): Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2022/2065 від 19.10.2022 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2022. L 277. С. 1–102.
3. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних: Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2016. L 119. С. 1–88.
4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.
5. Про координацію окремих положень, встановлених законами, підзаконними актами або адміністративними положеннями в державах-членах стосовно надання аудіовізуальних медіа-послуг: Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1808 від 14.11.2018 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2018. L 303. С. 69–92.
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 31. Ст. 241.
7. Про обмежувальні заходи щодо дій, які підривають або загрожують територіальній цілісності, суверенітету та незалежності України: Рішення Ради (CFSP) 2022/351 від 01.03.2022 р. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2022. L 65. С. 1–36.
8. Archetti C. Strategic Communication in International Relations: From Public Diplomacy to Information Warfare. Bristol: Bristol University Press, 2022. 256 р.
9. Bayer J., Bitiukova N. EU-Ukraine Information Partnership: From Assistance to Cooperation. Central European University Democracy Institute Report. 2023. P. 89–112.

10. Bayer J., Bitiukova N., Bárd P., Szakács J. Responses to Disinformation: A Comparative Analysis of Policy Approaches in Five EU Member States. Budapest: Central European University, 2023. 234 p.
11. Bayer J., Bitiukova N., Bárd P., Szakács J., Alemanno A., Uszkiewicz E. Disinformation and Propaganda: Impact on the Functioning of the Rule of Law and Democratic Processes in the EU and its Member States. Brussels: European Parliament, 2023. 234 p.
12. Bjola C. Digital Diplomacy 2.0: Challenges and Opportunities for Foreign Ministries. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2023. Vol. 18. No. 3. P. 321–347.
13. Bjola C., Holmes M. *Digital Diplomacy: Theory and Practice*. 2nd ed. London: Routledge, 2023. 312 p.
14. Bjola C., Manor I. *Public Diplomacy in the Digital Age: Networks, Algorithms and Power*. Cambridge: Cambridge University Press, 2023. 312 p.
15. Bradford A. *Digital Empires: The Global Battle to Regulate Technology*. Oxford: Oxford University Press, 2023. 432 p.
16. Brattberg E., Maurer T. *Russian Election Interference: Europe's Counter to Fake News and Cyber Attacks*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2023. 68 p.
17. Brattberg E., Maurer T. *Transatlantic Cooperation on Ukraine: Information Sharing and Strategic Coordination*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace, 2023. 156 p.
18. Brattberg E., Oxman N. *Russian Information Warfare Against the West. The Evolving Battleground: Digital Disinformation and Social Media Influence*. Brussels: European Policy Centre, 2023. P. 78–112.
19. Castells M. *Communication Power in the Network Society*. *International Journal of Communication*. 2022. Vol. 16. P. 4563–4589.
20. Council of the European Union. *EU Strategic Compass for Security and Defence*. Brussels, 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en (дата звернення: 20.10.2024).
21. Council of the European Union. *Restrictive Measures in Response to Russia's War of Aggression against Ukraine*. Brussels, 2024. URL:

<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine> (дата звернення: 12.11.2024).

22. Crilley R., Gillespie M. What to Do about Social Media? Understanding the Role of Social Media Companies in Information Disorder during Russia's War against Ukraine. *Media, War & Conflict*. 2023. Vol. 16. No. 3. P. 287–304.

23. Crilley R., Gillespie M., Willis A. Ukraine's Digital Diplomacy: Innovation, Authenticity and Global Reach. *International Affairs*. 2023. Vol. 99. No. 2. P. 267–289.

24. Directorate-General for Communication. EU vs Disinfo: Facts Matter. Brussels: European Commission, 2024. URL: <https://euvsdisinfo.eu> (дата звернення: 22.10.2024).

25. EU External Action Service. EU Strategic Communications: Building Resilience and Countering Disinformation. Brussels, 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-communications_en (дата звернення: 20.10.2024).

26. European Commission. Communication on the EU Enlargement Policy for 2024. Brussels, 2024. COM(2024) 650 final. 56 p.

27. European Commission. EU Solidarity with Ukraine. Brussels, 2024. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine_en (дата звернення: 28.10.2024).

28. European Commission. EU Support for Media Freedom and Pluralism in Ukraine. Brussels, 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/ukraine_en (дата звернення: 25.10.2024).

29. European Commission. EU Support to Media Freedom in Ukraine. Brussels, 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/ukraine_en (дата звернення: 15.11.2024).

30. European Commission. European Democracy Action Plan: Making EU Democracies Stronger. Brussels, 2023. COM(2023) 790 final. 24 p.

31. European Commission. Statement by President von der Leyen on her Visit to Kyiv. Brussels, 2023. URL:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_2456 (дата звернення: 05.11.2024).

32. European Commission. Strengthened Code of Practice on Disinformation 2022. Brussels, 2022. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation> (дата звернення: 08.11.2024).

33. European Commission. The Digital Services Act Package. Brussels, 2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 15.10.2024).

34. European External Action Service. EU vs Disinformation: Kremlin's Narratives on Ukraine. Brussels, 2023. URL: <https://euvdisinfo.eu/kremlin-narratives-on-ukraine> (дата звернення: 02.11.2024).

35. European External Action Service. EU-Ukraine Joint Declaration on Strategic Communications. Brussels, 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-ukraine-joint-declaration_en (дата звернення: 08.11.2024).

36. European External Action Service. EUvsDisinfo: Disinfo Database. Brussels, 2024. URL: <https://euvdisinfo.eu/disinformation-cases> (дата звернення: 25.10.2024).

37. European External Action Service. Questions and Answers about the East StratCom Task Force. Brussels, 2023. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/questions-and-answers-about-east-stratcom-task-force_en (дата звернення: 18.10.2024).

38. European External Action Service. Strategic Communications and Information Analysis Division: Work Programme 2024–2027. Brussels, 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-communications-work-programme_en (дата звернення: 18.11.2024).

39. European Parliament and Council. Decision Establishing a Programme for the European Media and Audiovisual Sector (MEDIA Programme). Official Journal of the European Union. 2023. L 234. P. 1–28.

40. European Parliament. European Parliament Resolution on the Russian Invasion of Ukraine (2022/2564(RSP)). Strasbourg, 2022. P9_TA(2022)0052. 12 p.

41. European Parliament. European Parliament Resolution on the Situation in

Ukraine (2023/2543(RSP)). Strasbourg, 2023. P9_TA(2023)0167. 18 p.

42. European Parliament. European Parliament Resolution on Ukraine's Path to EU Membership (2023/2678(RSP)). Strasbourg, 2023. P9_TA(2023)0289. 24 p.

43. European Parliament. Strengthening the EU's Resilience to Foreign Information Manipulation and Interference. Strasbourg, 2024. P9_TA(2024)0098. 18 p.

44. Gorwa R., Binns R., Katzenbach C. Algorithmic Content Moderation: Technical and Political Challenges in the Automation of Platform Governance. *Big Data & Society*. 2023. Vol. 10. No. 1. P. 1–15.

45. Gorwa R., Katzenbach C. Digital Platform Governance and the Ukraine Crisis: Challenges and Opportunities. *Internet Policy Review*. 2023. Vol. 12. No. 2. URL: <https://policyreview.info/articles/analysis/digital-platform-governance-ukraine> (дата звернення: 02.11.2024).

46. Habermas J. *Theory of Communicative Action*. Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society / Trans. T. McCarthy. Cambridge: Polity Press, 2022. 512 p.

47. Helmus T. C., Kepe M., Larson E. V. *Measuring Success in Information Operations: Metrics and Methodologies*. Santa Monica: RAND Corporation, 2023. 198 p.

48. Helmus T. C., Kepe M., Larson E. V. *Russian Propaganda and Disinformation Ecosystem: 2015–2022*. Santa Monica: RAND Corporation, 2023. 298 p.

49. Helmus T. C., Kepe M., Shlapak D. A. *Russian Disinformation and Influence Operations in the 2024 European Elections*. Santa Monica: RAND Corporation, 2024. 156 p.

50. Lange-Ionatamišvili P., Hedling E. Strategic Communications and Disinformation in the Time of War: Lessons from Ukraine. *Journal of Cyber Policy*. 2023. Vol. 8. No. 2. P. 234–252.

51. Lange-Ionatamišvili P., Hedling E. Strategic Communications in Times of Crisis: EU-Ukraine Information Cooperation. *Journal of Contemporary European Studies*. 2023. Vol. 31. No. 3. P. 234–252.

52. Makarychev A., Yatsyk A. Narrating the War in Ukraine: The Role of Celebrity Diplomacy. *Geopolitics*. 2023. Vol. 28. No. 5. P. 1456–1478.
53. Makarychev A., Yatsyk A. Ukraine as a Subject of European Information Space: Identity, Agency and Integration. *Europe-Asia Studies*. 2024. Vol. 76. No. 1. P. 145–167.
54. Manor I. *The Digitalization of Public Diplomacy*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2022. 289 p.
55. Mejias U. A., Vokuev N. E. Disinformation and the Media: The Case of Russia and Ukraine. *Media and Communication*. 2023. Vol. 11. No. 1. P. 145–156.
56. Mejias U. A., Vokuev N. E. Public Opinion and Information Warfare: European Perceptions of the War in Ukraine. *European Security*. 2023. Vol. 32. No. 2. P. 176–195.
57. Miskimmon A., O'Loughlin B., Roselle L. *Forging the World: Strategic Narratives and International Relations*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2022. 289 p.
58. Morgus R., Sherman J. Democratic Vaccine for the Infodemic: Building Resilience to Malign Information through Digital Literacy. *New America*. 2023. P. 45–89.
59. Nye J. S. Soft Power and Public Diplomacy Revisited. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2023. Vol. 18. No. 2. P. 142–172.
60. Pamment J., Bjola C. Countering Disinformation through Strategic Partnership: EU-Ukraine Cooperation Models. *Digital Diplomacy and International Organisations*. London: Routledge, 2023. P. 201–223.
61. Pamment J., Nothhaft H., Agardh-Twetman H., Fjällhed A. *Countering Information Influence Activities: The State of the Art*. Lund: Lund University, 2022. 167 p.
62. Pamment J., Nothhaft H., Fjällhed A., Agardh-Twetman H. *Countering Information Influence Activities: A Handbook for Communicators*. Lund: Lund University, 2022. 184 p.
63. Paul C., Matthews M. *Information Operations Assessment Framework: Evaluating Strategic Communication Effectiveness*. RAND Corporation Perspectives.

2023. PE-A2845-1. 34 p.

64. Paul C., Matthews M. The Russian "Firehose of Falsehood" Propaganda Model: Why It Might Work and Options to Counter It. Santa Monica: RAND Corporation, 2024. 12 p.

65. Pohle J., Thiel T. Digital Sovereignty. Internet Policy Review. 2022. Vol. 11. No. 1. URL: <https://policyreview.info/articles/analysis/digital-sovereignty> (дата звернення: 12.10.2024).

66. Pynnöniemi K., Rácz A. Fog of Falsehood: Russian Strategy of Deception and the Conflict in Ukraine. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs, 2022. 156 p.

67. Pynnöniemi K., Rácz A. Information Resilience and Democratic Governance: Lessons from Ukraine's Resistance. Finnish Institute of International Affairs Report. 2023. No. 78. P. 156–178.

68. Romaniuk S., Burgers T. Social Media in Modern Conflict: Implications for Public Diplomacy. International Journal of Communication. 2023. Vol. 17. P. 2345–2368.

69. Roselle L., Miskimmon A., O'Loughlin B. Strategic Narratives and Public Diplomacy in the Digital Age: A Research Agenda. The Hague Journal of Diplomacy. 2023. Vol. 18. No. 2. P. 143–168.

70. Roselle L., Spray S. Research Handbook on Strategic Communications and Foreign Policy. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2024. 456 p.

71. Schia N. H., Gjesvik L. Cyber Diplomacy and Digital Governance: A European Perspective. European Journal of International Security. 2023. Vol. 8. No. 2. P. 245–268.

72. Szostek A. Defense and Attack: Strategic Narratives and Ontological Security in Ukraine's Information War. Media, War & Conflict. 2024. Vol. 17. No. 1. P. 89–108.

73. Szostek A. Nothing Is True? The Credibility of News and Conflicting Narratives during "Information War" in Ukraine. The International Journal of Press/Politics. 2023. Vol. 28. No. 1. P. 33–54.

74. Tymoshenko O., Yablonskyi V. Building Information Resilience:

Ukraine's Experience and European Lessons. Kyiv: Democratic Initiatives Foundation, 2023. 178 p.

75. Tymoshenko O., Yablonskyi V. Information Resilience in Ukraine: Media Literacy as National Security. Kyiv: Centre for Democracy and Rule of Law, 2023. 167 p.

АНОТАЦІЯ

Шульженко Д. Ю. Інформаційна політика Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення (магістерська робота). Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025. 105 с. (рукопис).

Метою дослідження є виявлення особливостей та тенденцій інформаційної політики Європейського Союзу щодо України після початку російського повномасштабного вторгнення.

Об'єктом дослідження є інформаційна політика Європейського Союзу.

Предметом дослідження виступають зміст інформаційної політики Європейського Союзу щодо України у період після початку російського повномасштабного вторгнення.

У першому розділі розглянуто теоретичні основи інформаційної політики Європейського Союзу. Окреслено сутність інформаційної політики в системі міжнародних відносин, проаналізовано основні концепції та підходи до її дослідження, розглянуто інституційно-правові засади функціонування інформаційної політики ЄС, а також визначено ключові поняття, принципи та механізми формування європейського інформаційного простору.

У другому розділі досліджено інформаційну політику Європейського Союзу щодо України в умовах російської агресії. Висвітлено трансформацію інформаційних пріоритетів ЄС після початку повномасштабного вторгнення, проаналізовано офіційні комунікаційні наративи та кампанії підтримки України, а також розглянуто європейські механізми протидії російській дезінформації та посилення інформаційної стійкості в українському медіапросторі.

У третьому розділі визначено напрями вдосконалення інформаційної політики Європейського Союзу щодо України. Обґрунтовано роль України як партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії, окреслено перспективні моделі взаємодії у сфері стратегічних комунікацій та запропоновано рекомендації щодо підвищення ефективності інформаційної політики ЄС у контексті європейської інтеграції та сучасних інформаційних викликів.

Ключові слова: дезінформація, інформаційна безпека, інформаційна політика, інформаційний простір, комунікація, протидія, стратегічні комунікації, цифрова дипломатія.

ANNOTATION

Shulzhenko D. Yu. Information Policy of the European Union towards Ukraine after the Beginning of the Russian Full-Scale Invasion (Master's thesis). Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 105 p. (manuscript).

The aim of the study is to identify the specific features and trends of the European Union's information policy towards Ukraine after the beginning of the Russian full-scale invasion.

The object of the study is the information policy of the European Union. The subject of the study is the content of the European Union's information policy towards Ukraine in the period after the beginning of the Russian full-scale invasion.

The first section examines the theoretical foundations of the European Union's information policy. It outlines the essence of information policy in the system of international relations, analyses the main concepts and approaches to its study, considers institutional and legal foundations of the EU information policy, and defines key concepts, principles and mechanisms of forming the European information space.

The second section analyses the information policy of the European Union towards Ukraine under the conditions of Russian aggression. It highlights the transformation of the EU's information priorities after the beginning of the full-scale invasion, analyses official communication narratives and support campaigns for Ukraine, and examines European mechanisms for countering disinformation and strengthening information resilience in the Ukrainian media space.

The third section identifies directions for improving the information policy of the European Union towards Ukraine. It substantiates the role of Ukraine as a partner of the EU in shaping a common information strategy, outlines prospective models of cooperation in the field of strategic communications, and proposes recommendations for increasing the effectiveness of the EU's information policy in the context of European integration and modern information challenges.

Keywords: communication, counteraction, disinformation, information policy, information security, information space, strategic communications, digital diplomacy.

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу магістра
студента 2-го курсу групи УМІБ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека»
Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Шульженко Дмитра Юрійовича
на тему: **«Інформаційна політика Європейського Союзу щодо України
після початку російського повномасштабного вторгнення»**

Магістерська кваліфікаційна робота Шульженка Дмитра Юрійовича присвячена актуальній, концептуально та практично значущій проблематиці трансформації інформаційної політики Європейського Союзу в умовах повномасштабної російської агресії проти України. Тема дослідження є надзвичайно своєчасною, адже інформаційний вимір сучасної війни став ключовим фактором як для забезпечення міжнародної підтримки України, так і для протидії масштабним дезінформаційним кампаніям, спрямованим на підрив демократичної єдності Європи. Вибір даної проблеми демонструє розуміння здобувачем сутності сучасних міжнародно-політичних процесів та здатність оцінювати складні комунікаційні механізми впливу на глобальну аудиторію.

Робота відзначається структурованістю, логічною послідовністю та ґрунтовністю викладення матеріалу. Автор у вступі обґрунтовує високу актуальність теми, чітко визначає мету, завдання, об'єкт, предмет та методологічний апарат, що відповідає вимогам до робіт магістерського рівня. У першому розділі здобувач продемонстрував хороше володіння теоретичним матеріалом, системно розкрив концепти інформаційної політики, стратегічних комунікацій та цифрової дипломатії, коректно інтегрував у дослідження положення сучасних теоретичних шкіл і провідних науковців. У роботі простежується уміння працювати з теоретичними підходами та будувати власні узагальнення на їх основі.

Другий розділ вирізняється якісним емпіричним наповненням. Автор послідовно проаналізував еволюцію інформаційної політики ЄС щодо України від довоєнного періоду до реакції на повномасштабне вторгнення, що дозволило показати зміну пріоритетів та інструментів під впливом кризового середовища. Важливою є увага до інституційних механізмів протидії російській дезінформації, зокрема діяльності East StratCom Task Force, EUvsDisinfo та рішень щодо блокування ворожих медіа. Робота засвідчує здатність автора до аналізу офіційних документів, стратегічних заяв та комунікаційних ініціатив європейських інституцій.

У третьому розділі Шульженко Д.Ю. виконав критичну оцінку ефективності інформаційної політики ЄС у контексті війни, аргументовано описав перспективи європейсько-української інформаційної співпраці та запропонував низку практичних рекомендацій. Особливо позитивно варто відзначити бачення України не лише як об'єкта підтримки, а як важливого партнера ЄС у формуванні спільної інформаційної стратегії. Такий підхід свідчить про аналітичну зрілість автора, його здатність виходити за межі описового аналізу та формувати стратегічні висновки.

Джерельна база роботи є репрезентативною, різноплановою та достатньою для поставлених завдань. Використано міжнародні наукові публікації, аналітику провідних think tanks, офіційні документи ЄС, українські нормативні акти, а також матеріали моніторингових платформ. Це свідчить про сформовані навички роботи з якісними джерелами та вміння інтегрувати різні типи інформації у наукове дослідження.

Водночас окремі аспекти могли б бути деталізовані, зокрема порівняльний аналіз дій ЄС з відповідними практиками інших міжнародних організацій або акцент на внутрішніх дискусіях усередині ЄС щодо меж інформаційної протидії в умовах демократичного суспільства. Однак зазначені зауваження не впливають суттєво на загальну якість дослідження і мають радше рекомендаційний характер.

Магістерська кваліфікаційна робота Шульженка Дмитра Юрійовича відповідає всім вимогам, що висувуються до кваліфікаційних робіт другого (магістерського) рівня вищої освіти. Робота вирізняється актуальністю, теоретичною та практичною значущістю, аналітичністю висновків і самостійністю виконання. Її можна рекомендувати до захисту перед екзаменаційною комісією.

Науковий керівник:

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин

Шамраєва В.М.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
студента 2-го курсу групи УМІБ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
освітньо-професійної програми «Міжнародна інформаційна безпека»
Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Шульженка Дмитра Юрійовича

на тему: **«Інформаційна політика Європейського Союзу щодо України
після початку російського повномасштабного вторгнення»**

1. Актуальність теми

Обрана тема є актуальною та науково значущою, оскільки після початку повномасштабної агресії Російської Федерації Європейський Союз суттєво переглянув підходи до інформаційної політики, посилив механізми стратегічних комунікацій та підвищив увагу до питань протидії дезінформації. Інформаційний компонент став одним із ключових інструментів, що формують європейську підтримку України та впливають на міжнародну безпекову архітектуру. Дослідження відповідає сучасним науковим і практичним потребам у сфері міжнародних відносин, стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки.

2. Характеристика якості виконання розділів роботи

У першому розділі автор послідовно розкриває теоретико-методологічні засади інформаційної політики, аналізує термінологічний апарат і підходи різних наукових шкіл до теми дослідження. Матеріал подано логічно та ґрунтовно, що забезпечує необхідний концептуальний фундамент для подальшого аналізу.

Другий розділ присвячений трансформації інформаційної політики Європейського Союзу щодо України у період після початку російського вторгнення. Автор демонструє вміння відстежувати зміну інформаційних пріоритетів, механізмів взаємодії з українськими інституціями, а також аналізує ключові інформаційні кампанії та реакцію ЄС на російські дезінформаційні впливи.

У третьому розділі робота набуває прикладного та прогностичного характеру. Автор оцінює ефективність заходів, здійснених ЄС, формує пропозиції щодо подальшого розвитку партнерства у сфері стратегічних комунікацій і підкреслює важливість інституційної синергії між Україною та Європейським Союзом. Розділ вирізняється цілісністю та чіткістю викладу.

3. Ступінь обґрунтованості висновків

Висновки роботи є логічним підсумком проведеного дослідження та демонструють системне розуміння автором ключових змін в інформаційній політиці ЄС щодо України. Вони відповідають поставленим завданням, мають аналітичний характер і підтверджені матеріалами, представленими у змістових розділах. Узагальнення вирізняються цілісністю та здатністю автора формулювати власні міркування на основі отриманих результатів.

4. Позитивні сторони роботи

Найсуттєвішою перевагою роботи є здатність автора інтегрувати теоретичний аналіз із розглядом реальних інституційних практик Європейського Союзу, що створює цілісне й аналітично наповнене уявлення про трансформацію європейської інформаційної політики та її вплив на Україну.

5. Недоліки роботи

Робота має й окремі недоліки. Перший полягає в тому, що у другому розділі подекуди простежується описовість у поданні окремих механізмів інформаційного реагування, які могли б бути представлені глибшим порівняльним аналізом. Другий недолік стосується третього розділу, де автор лише частково розкриває потенціал інституційного зближення України та ЄС у сфері стратегічних комунікацій, що відкриває можливості для розширення дослідження в майбутньому.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Шульженка Дмитра Юрійовича відповідає вимогам, встановленим для магістерських досліджень за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Вона вирізняється науковою послідовністю, логічністю структури та належним рівнем теоретичного й прикладного аналізу. Робота заслуговує позитивної оцінки та може бути рекомендована до захисту.

Рецензент:

д.держ.упр., професор
завідувач кафедри публічно
ННІ «Інститут державного
Харківський національний ун-т
імені В. Н. Каразіна

В. Б. Дзюндзюк